

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

YIL:39

SAYI:464

AĞUSTOS 2016

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Dr. Ahmet KAYASANDIK

HAKEM HEYETİ

Av. Nevzat TÜRKTEK (Erciyes Dergisi Emektarı)

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Eskişehir Osmangazi Ü)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (S. Demirel Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi)

Doç. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Kudret ALTUN (Erciyes Üniversitesi)

Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)

Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Üniversitesinden Emekli)

Yaşar ELDEN (Erciyes Üniversitesi)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ

Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı

Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8

38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

erciyesdergisi@myynet.com

alimgercel@myynet.com

İÇİNDEKİLER

SAYFA

<i>Gönül Dostum, Arkadaşım, Prof. Dr. Erman Artun'dan Ayrılışımın Ardından</i> Âlim GERÇEL.....	1
<i>Sevgili Babama Dair</i> Özgün ARTUN ONGUR.....	1
<i>Vuslat İçinde Hasret (Şiir)</i> Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN.....	2
<i>Prof. Dr. Erman Artun Üzerine</i> Nail TAN.....	2
<i>Gayp Semasından İndirilen Tek Din İslam'ın Tezahür Biçimleri ile Türklük Dönemi ve Karşılaştırmalı Halk İnanmaları</i> Yaşar KALAFAT.....	3
<i>Türklük Bilimi ve Sthit Thompson</i> Prof. Dr. İsmet ÇETİN.....	10
<i>Son Dönem Aşıklık Geleneğinin Yapılandırılması ve Adlandırılması Üzerine Bir Görüş</i> Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI.....	13
<i>Beşik, Eşik, Keşik</i> Müjgân ÜÇER.....	16
<i>Türk Folkloru Dergisinde Yozgat'la İlgili Yazılar</i> Dr. Doğan KAYA.....	18
<i>Bir Koca Çınarın Gölgesinde</i> Prof. Dr. H. Dilek BATISLAM.....	20
<i>Belgrad Beyefendisi Erman Artun</i> Prof. Dr. Mirjana TEODOSİJEVIĆ.....	22
<i>Benim Yüzü Hep Gülen Sevgili Hocam</i> Yrd. Doç. Dr. Zekiye ÇAĞIMLAR.....	24
<i>Dörtlük</i> Feyyaz SAĞLAM.....	25
<i>Yokluğuna Alışamadık</i> Yrd. Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ.....	25
<i>Adı Erman'dı Derde Dermandı...</i> Harid FEDAI.....	26
<i>Dostum Erman</i> Çetin YİĞENOĞLU.....	27
<i>Erman Hoca Dostumdu</i> Halil ATILGAN.....	28
<i>Erman Ağa</i> M. Sabri KOZ.....	30
<i>Erman Artun'un Ardından</i> Mustafa ASLAN.....	32
<i>Erman da Sözümlü Dinlemedi ve Erkençe Gidiverdi</i> Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU.....	33
<i>Dost Bir Bilim Adamının Ardından: Prof. Dr. Erman Artun Üzerine...</i> Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ.....	34

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayısı: 10 TL

Yıllık abone bedeli: 90 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 120 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Oymaağaç Mah. 5067. Sok. Nu.: 4-C Mobilyakent Kocasinan/KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

**GÖNÜL DOSTUM, ARKADAŞIM, PROF.
DR. ERMAN ARTUN'DAN AYRILIŞIMIN
ARDINDAN**

Âlim GERÇEL

Gönül ve bilim adamı, insanlık timsali, hoşgörülü, hakkaniyetli, güler yüzlü, yiğit yürekli dostum, en az yirmi yıllık arkadaşım, Prof. Dr. Erman ARTUN'nun 10. Şubat. 2016 tarihinde tedavi gördüğü hastanede kaybettiğimizi üzüntü ile öğrendim.

Erciyes dergimizde halk kültürü konusundaki yazılarını yayınlamıştık. Ama şahsen tanışmıyorduk. 03 Ocak 1996 tarihinde müşterek dostumuz İçel Halk Eğitim Müdürü Hilmi DULKADİR'in yayınladığı İçel Kültürü Dergisi'nin İçel'in kuruluş günü dolayısıyla düzenledikleri İçel kültürü hizmet ödülünü almak üzere Mersindeki törende şahsen tanışma imkânımız oldu.

Daha sonra üyesi olduğumuz, Folklor Araştırmaları Kurumunun toplantılarında bir arada olmuştuk.

Kendini eğitime adayan, kötülük bilmeyen ve sabırlı, çalışkan arkadaşım, birçok öğrencisinin çalışmalarını, makalelerini Erciyes dergisinde yayınlanması için yardımcı olmuş ve onlara sahip çıkmıştır. Bu yönü ile de kendisine saygı duyar ve severdim.

Vefatından sonra Dr. Yaşar KALAFAT büyüğümün teklifi ile "Erciyes dergisinin Prof. Dr. Erman ARTUN Özel Sayısını" yayınlamayı görev bildim.

Duyurumuza ilgi gösteren ve yazılarını gönderen değerli gönül dostlarımıza teşekkürlerimizi sunarım.

Aramızdan ayrılan Prof. Dr. Erman ARTUN'a Allah'tan rahmet dilerim. Gönülü gibi kabri de geniş, makamı Cennet olsun. Ailesine, sevenlerine, öğrencilerine başsağlığı ve sabırlar dilerim.

Saygılarımla...

SEVGİLİ BABAMA DAİR

Özgün ARTUN ONGUR

Babanın sözlük anlamı, çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek olsa da benim için baba; güven, sırtını her zaman çekmeden dayayabileceğin koca bir çınar, azim, başarı, sabır, koştuğunda kapılarının sonuna kadar açık olduğunu bildiğin kocaman bir yürek, cömertlik, güler yüz, espri, dirayet, hayattan ve çalışmaktan hiçbir zaman şikâyet etmemiş, kendini işine ve ailesine adanmış güzel bir insandır.

Babam nasıl bir insandı sorusunun bende pek çok cevabı var: Bunları sıralayacak olursam; kötülük bilmeyen, kötü hırslara sahip olmayan, vicdanlı, sevecen bir yüreğe sahip, asla insan ayırt etmeyen ama memleketlisine de ayrı bir sevgi besleyen bir insan olması ilk aklıma gelenler.

Bizim kadar öğrencilerini de çok sever, sahiplenir, onların gelişimi için sonsuz emek harcar ve sabır gösterirdi babam. Odasında bulunan kitapların çoğunu herkesle hiç tereddüt etmeden paylaşır ve bundan da büyük mutluluk duyardı. Çünkü kendini eğitime adanmıştı. Akademik kariyerinin son noktasına ulaşabilmek için hep çok çalışmış, çok da uğraş vermişti. Tırnağımızla kazıyarak geldik bu noktaya, derdi hep. Belki de çalışkan ve azmi olan herkese sahip çıkması ve emek harcaması o yüzden.

Babamın kelimeleri arasında "hayır" kelimesi yoktu mesela. Bir şey istendiğinde verebileceği en kötü cevap "bakarız" idi. O "bakarız"ın anlamı da "istediğin şey aslında aklıma çok yatmadı ama yine de yapalım" demektir. Kolay kolay hiç kimseyi kıramazdı.

Torunlarının ton ton dedesiydi o. Hepsini ayrı ayrı çok sever, ilgilenirdi. Torunları da onu çok sever, hafta sonu oldu mu dedede buluşurlardı. Torun çok tatlı, derdi. Bize göstermediği toleransı onlara gösterirdi. Hele ki bir de "hocam torunlarınız size benziyorlar" densin o zaman mutluluğu tarif edilemezdi.

Babam ağaçlarla, çiçeklerle ilgilenmeyi çok sevdi. Onlara da hiç üşenmeden bakardı. Onun diktiği ağaçlar çabucak büyür, dalları meyveden

eğilirdi. Güller ise o kadar güzel açardı ki bahçemizi süslerdi daima. Sanırım bitkiler de onun sevgisini ve emeğini hissediyordu.

Yaratana böyle iyi ve güzel bir babayı bize nasip ettiği için hep sonsuz teşekkür etmişimdir. Biz doğarken anne ve babamıza emanet gönderiliriz. Anne ve babanın görevi kutsal varlığın gönderdiği en güzel nimet olan evladına iyi bakmaktır. O bu hayattaki babalık görevini en iyi şekilde tamamladı ve ebedî hayata geçti. Biz de evlatları olarak onu yaratana emanet ediyoruz. Nurlar içinde yat babaçığım. Seni çok sevdiğimizi hiçbir zaman unutma. Sen hep güler yüzün ve güzel anılarımızla her zaman aramızda yaşamaya devam edeceksin.

KIZIN

Özgün ARTUN ONGUR

VUSLAT İÇİNDE HASRET

ihlâs mürekkepli şiir
ne zamandır oltama takılmıyor
iflâs şiirleri bir bir
kesip tartısız satmaktan yılmıyor

seni bekleyen topraktan
yolup atmışlar san'at girdâbına
burda yüzenler mutantan
hiçbiri sığmıyor kendi kabına

sense sessiz sadâ gibi
serâba konmuş beyaz güvercinsin
hangi avcının nasîbi
çektığı hayâl okuyla sevinisin

vuslat içinde hasretten
kıvranan mecrâya düştün düşeli
halâs değilsen kesretten
müştekîyim senden gözümün seli

Önder ÇAĞIRAN

PROF. DR. ERMAN ARTUN ÜZERİNE

Nail TAN

Çukurova Üniversitesi Emekli Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erman Artun, 10 Şubat 2016 çarşamba günü tedavi gördüğü Adana Başkent Üniversitesi Hastanesinde hayata veda etti. Cenazesi, 12 Şubat 2016 cuma günü Çukurova Üniversitesinde düzenlenen uğurlama ve anma töreni sonrası, Üniversite Camiinde kılınan öğle ve cenaze namazlarının ardından Üniversite Mezarlığında toprağa verildi.

Artun, 1948 yılında Tekirdağ'da doğdu. Babası Mehmet Celal Bey, annesi ise Şaziye Hanım'dır.

Tekirdağ İnönü İlkokulu (1960), Tekirdağ Namık Kemal Lisesi orta ve lise bölümleri (1966) ile dışarıdan Edirne Erkek İlköğretmen Okulunu (1966) bitirdi. Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı (1971). Tekirdağ Namık Kemal Lisesi ve Tekirdağ Eğitim Enstitüsünde edebiyat öğretmenliği yaptı. İlinin halk kültürü değerlerini araştırıp yayımladı. Öğretmenlikteki başarısı üzerine Belgrat Üniversitesi Filoloji Fakültesinde okutman olarak görevlendirildi (1984-1987). Bu görevi sırasında doktora tezini hazırladı. Priştine Üniversitesinde tezini savunup doktor unvanını aldı (1988). Yurda dönüşünde Trakya Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Meslek Yüksekokulunda Türk dili okutmanlığı yaptı. 1991 yılında yrd. doç. dr. unvanıyla Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyeliğine atandı. 1997'de doçent ve 2003'te de profesörlüğe terfi etti. Çukurova Üniversitesi Rektörlüğü Türk Dili Bölümü Başkanlığı, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü Başkanlığı ve Türkoloji Araştırmaları Merkezi Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Kendi fakültesinde de Türk Halk Edebiyatı Ana Bilim Dalı Başkanlığı görevini yürüttü. 4 Mart 2015 tarihinde yaş sınırından emekliye ayrıldı. Ocak 2016 ayında Adana Kanunî Üniversitesinde Beşerî Bilimler Fakültesi Dekanlığına atandı.

Aldığı ödüller içinde en önemlileri şunlardır:

1996 Folklor Araştırmaları Kurumu Türk Folkloruna Hizmet Ödülü

2000 Motif Vakfı Halk Bilimi Hizmet Ödülü

2007 Osmaniye OFAD Dadaloğlu Ödülü

2009 Troya Folklor Araştırmaları Derneği Pertev

Naili Boratav Yılın Halk Bilimcisi Ödülü

2013 Çukurova Sanat Girişimi Çukurova Ödülü

Türk dili ve edebiyatı, halk bilimi, halk edebiyatı konularındaki makale ve bildirileri; *TFA, Folklor/Edebiyat, Millî Folklor, Folklor Doğru, Folklor/Halkbilim, Motif Akademi Halk Bilimi, Türk Folkloru, Türk Folkloru Araştırmaları, Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Türk Folklorundan Derlemeler, Türk Halk Kültüründen Derlemeler, Halk Kültürü, Türk Kültürü Araştırmaları, Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, Journal of Turkish Studies, Anayurttan Atayurda Türk Dünyası, Türk Mutfak Kültürü Araştırmaları, Türk Dünyası İncelemeleri, Türk Kültürü, İçel Kültürü, Erdem, Erciyes ve Karadeniz* dergilerinde yayımlandı.

Bir kısmının genişletilmiş yeni baskıları yapılmış, inceleme araştırma ürünü eserleri ilk yayım yıllarına göre şöyle sıralanabilir:

Tekirdağ Folklor Araştırması (1978), *Tekirdağ Folklorundan Örnekler* (1983), *Vezbanja 12 Savremenog Turskog Jezika sa Tekstovima* (Belgrat 1988), *Tekirdağ Çocuk Oyunları Araştırması* (1992), *Tekirdağ Halk Oyunları Araştırması* (1992), *Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları* (1993), *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği* (1966-1996) ve *Âşık Feymanî* (1996), *Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları* (1998), *Adana Halk Kültürü Araştırmaları* (1998), *Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemekleri* (1998), *AdanalKöprü Başı* (M. S. Koz'la, 2000), *Adana Halk Kültürü Araştırmaları I* (2000), *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı* (2001, 7. bs. 2014), *Dinî Tasavvufî Halk Edebiyatı* (2002, 6. bs. 2013), *Türk Halk Edebiyatına Giriş* (2004, 9. bs. 2014), *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri* (2004, 7. bs. 2013), *Türk Halk Bilimi* (2005, 11. bs. 2013), *Adana Halk Kültürü* (2006), *Seyirlik Köy Oyunları ve Anonim Halk Edebiyatı Araştırmaları* (2008), *Halk Kültürü Araştırmaları* (2008), *Âşık Edebiyatı Araştırmaları* (2008), *Âşık Edebiyatı Metin Tahlilleri* (2010, 3. bs. 2013), *Dinî Tasavvufî Halk Edebiyatı Metin Tahlilleri* (2010, 3. bs. 2013), *Anonim Halk Edebiyatı Nazmı* (2012), *Çukurova Halk Kültüründe Mizah* (2013), *Ansiklopedik Halk Bilimi/Halk Edebiyatı Sözlüğü* (2013).

Hakkında bir armağan kitap çıkarıldı ve emeklilik töreni sırasında 20 Mart 2015 günü dağıtıldı: *Prof. Dr. Erman Artun Armağanı*.

Türk diline, halk edebiyatı ve halk kültürü derlemeleriyle çok sayıda kelime ve kalıplaşmış söz kazandırdı. Ruhu şad olsun!

GAYP SEMASINDAN İNDİRİLEN TEK DİN İSLAM'IN TEZAHÜR BİÇİMLERİ İLE TÜRKLÜK DÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI HALK İNANMALARINI

Yaşar KALAFAT

Hocam, meslektaşım ve can dostum Prof. Dr. Erman Artun'a minnet ve rahmet duygularıyla...

Bu çalışma “Gayrimüslim Türklerde Karşılaştırmalı Halk İnançları” başlığı altında bir kitap olarak tasarlanmıştır. Böylece Türklerin girdikleri Muhammedî İslamiyet dışındaki dinlerindeki halk inanmalarına dair de bilgi verilerek karşılaştırmalar yapılması cihetine gidilmesi düşünülmüştür. Böylesi bir çalışma için çok geçmeden terminoloji engelinin aşılması gerektiği fark edilmiştir. Mümin, Müslüman, Müslim, Gayrimüslim, İslam, Müslüman, vahiy dinleri, tevhit dinleri, İbrahimî dinler gibi tanımlamalara açıklık getirilmeli idi.

Bu boşluk doldurulurken Türklüğün de mahiyeti açıklanabilmeliydi. İçeriği ile Türklük, kimlerdi Türkler, nasıl ve ne zaman Türk olunmuştu, gibi hususlar da aydınlatılabilmeliydi.

Allah'ın tek olan dini İslam'a¹ rağmen dinlerden bahsedilebilir miydi, dinin tek oluşu gerçeğine rağmen çok sayıda isimden din adına bahsetmek nereden kaynaklanıyordu bu ne derece sağlıklı bir tanımlama idi?

Türklüğün İslam'la bağlantısı bir kavmin veya ırkın İslam dinine girmiş olması ile mi izah edilirdi? İslam'ın farklı tezahür şekillerinden söz edilebilirken İslam'ın içerisinde Türklük Dönemi ile ne anlatılmak istenilmiş olabilirdi? İslam'da Türklük bir dönem iken İslam'ın Musevilik, İsevilik vb. gibi tezahür biçimleri kapsamında Türk olarak bilinen toplum yer aldı mı?

Yukarıdaki farklı sorulara yapılacak açıklamalarla mesele temelinden ele alınınca İslam'ın teza-

¹ İslam tek din değildir Allah'ın indinde, gaybda Muhammedî olanlar için varid olan dindir. Bu dine ulaşmak, “Allah'ın ahlaklarını uygulayıp ölmeden evvel ölmekle mümkündür. Yusuf a.s. da kendi katının gereği olan ifnayı yaşadı ve Muhammedî'dir. Onunki de İslam oluşturmaz. Müslüman, bu 28 hâlden birine ulaşan herkestir. Muhammedî bir Yusuf olunur.

hür biçimlerinden biri olan Türklük ve onun İslam tarihindeki dönemi gün ışığına çıkarılınca Gregor-yan, Ortodoks, Karay, Karaman, Budist, Lamaist gibi isminin başına bu ön ekleri alan Türk¹ toplumlarının halk inanmalarının karşılaştırılmaları daha anlaşılır bir izahla yapılabilecektir.

Duyulan bu ihtiyaç, tasavvuf bilgini Türko-logların görüşlerinden yararlanılarak karşılanmaya çalışılmıştır². Yapılan alıntılar ayrıntılı açıklamalar şeklinde olmayıp ayrıntıya ışık tutabilecek türden-dirler. Bu yöntemi seçişimiz, biraz da açıklamaların “söz başı” ile sınırlı oluşundan kaynaklanmıştır.

Açıklamalar esas alınan kaynak metin, Saba-hattin Güngör’ün vakit ayırıp okuma lütfunda bu-landıkları “Nübüvvet Tarihi İtibariyle Türklüğün Dini Geçmişi”³ isimli çalışmaya dair getirdikleri eleştirilerin bir kısmından oluşmuştur. Tasavvuf bilginlerinin Türklük bilgisi bilim dalına ilgi duya-bilmeleri Türk sosyal bilimene, özellikle de Türko-loji alanı için kazanç olacaktır. Kendilerine ayrıca bu türden katkıları için şükran borcumuz vardır.

“Din dünyaya, Allah’ı ilk zikreden Kiş ve İy ile gelip başladı ama diğer ülkelere ve insanlara yaygınlaşması, en geniş anlamda Hz. Türk ve oğul-larıyla olmuştur.”⁴

“Din, insanın nefsinin arıtıp, Gayb Âlemi de-nilen mekândaki, sûreti üzre yaratılmış olduğu Rabb’e kavuşturan kuvvedir.”⁵

“İnanç, bir şekilde dinin özünün tezahürüdür.”

“İslâm dini, en mükemmel hâline Âlemlerin Rabbi’nin huzurunda ulaşılan dinî hâlin adıdır.”⁶

Dine ve İslam dinine getirilen bu açıklamalar-

1 Esasen isim Türk olmayıp Tur-k olarak alınmalı ve Türkular olarak kabul edilmelidir. Tur kelimesi Sirce olup kutsal bir güçle akıl nuruyla yüceltilmiş, anlamındadır. Böyle yüceltilmiş olanların tümü, Hz. İsa, Hz. Musa, Hz. Huveylid vs. hepsi Türktürler. Seba-hattin Güngör.

2 Bu konuda bilgilerinden istifade edilmeye çalışılan Sayın Seba-hattin Güngör’ün arşivimizdeki mektuplarından istifade edilmiştir.

3 Yaşar Kalafat, **Nübüvvet Tarihi İtibariyle Türklüğün Dini Geçmişi**, Berikan, Ankara, 2011.

4 Age.

5 Age.

6 Age.

dan sonra, dil, milliyet, inanç bağlantılı yaklaşımlara açıklık getirebilecek tespitlere geçilebilir.

Bunlardan “Buda 5. mertebeden bir nebi-dir. Lamaizmi kuran zat da Budizm’e mensup bir Lama’nın kurmuş olduğu bir mezheptir.”⁷

“Bilge Kağan 5. mertebeden bir nebi idi.”⁸

“İrkil/Yırkıl kendini kanıtlamış anlamına geli-yordu. İrkil Ata tabii ki Uluğ bir Türktü. Birçok İrkililerin yani Uluğ Türklerin olması normaldi.”⁹

Böylece iki farklı anlamda Türk ve Türklükle karşı karşıyayız. Bunlardan biri İsevilik, Musevilik, giderek Lamaizm, Budizm gibi İslam’ın tezahür biçimlerinden biri olan ve bir dönem adeta İslam’ı temsil eden Türklüktür. Diğer ise asırlarca sonra Türkleşen halklarla birlikte bir toplum oluşturan Türk dilli ve zamanla oluşan Türk kültürlü halk anlamında Türk ve Türklüktür. Bunlardan ilkin, birinci anlamda Türk ve Türklüğe biz, tasavvuf bilgini Türko-logların açıklamalarından yola çıkarak izah getirmeye çalışacağız. Kitap kapsamında halk inanmaları olarak geçen farklı başlıklar altın-da toplanılmış bilgiler alan çalışmasının karakteri olarak mesuliyeti kaynak eser ve kişilere, anlaşılan-dırmaları yazara aittir.

“Muhammedilik insan nefsinin arıtıp, Hakk’ın zatına ulaştırmayı amaçlayan bir sistemdir. Bu sistemi uygulamak için, o ulaşılabilecek kişiye, sis-temin kurucusuna izafeten “Muhammedî Din” (Muhammedî kuvvet) gerekir.”¹⁰

“İsevîlik insan nefsinin arıtıp Hakk’ın Zati’nin, insandaki sıfatlar ve tabii ki, o sıfatların yer aldığı göz, kulak vesaire gibi organlar üzerindeki tecelli-lerini yaşatmayı amaçlayan bir sistemdir. Buna da “İsevî Dini” adı verilir.”¹¹

“Musevilik, insan nefsinin arıtıp, Hakk’ın insan-da gizlediği/oluşturduğu/kullandığı bilgileri öğret-meği amaçlayan bir sistemdir. Buna da “Musevî

7 Age.

8 Age.

9 Age.

10 Age.

11 Age.

Dini” adı verilir.”¹

“28 din vardır. Bunların hepsi bir açıdan/yerden/bölgeden/noktadan, Hakk’ın Zatı’na bağlıdır. Bu 28 dinin her birinin az buçuk benzerlikleri vardır. Ancak farklılıkları pek çoktur. Mesela İseviler için Hakk’ın Zatı’nı bilmek mümkün değildir. Oysa Muhammediliğin amacı ve sonucu, Hakk’ın Zâtı’nı bilmekten ibarettir.”²

“28 tane din sistemi var. Bunlardan herhangi biriyle Rabbin huzuruna ve İslam hâline ulaşılabilir. Selamet sadece Rabbin huzuruna ulaşmaktır. Orada artık dininizin ismi İslam’dır. Amma uyguladığınız sistem Hz. Âdem’in sistemi, Hz. Şit’in sistemi, Hz. İdris’in sistemi, Hz. İsa’nın sistemi ise farklı ilâhî puanlar alırsınız ve Hz. Muhammed’in sisteminin puanı diğerlerinden fazladır.”³

“Özetle Musevîlik, Hristiyanlık, İslam hâline ulaştırmanın sistemleridir. Böylece, İslam dine değil İslam dinine ulaştıran sistemlere intisap edilir.”⁴

“Din ve dinler tanımlamalarına gelince “Dinler yok, ana dinin dönem dönem aldığı 30–40 din ismi vardır.”⁵

Allah’ın peygamberleri vasıtasıyla gönderdiği dine hak din denir. Bu din tevhit esasına dayanan İslam dinidir. İlk peygamberden itibaren bütün peygamberlerin tebliğ ettiği hak dinin adı İslâm’dır. Hak dinin temel ilkelerinde bir değişme olmamıştır. Hz. Muhammed’in gönderilmesi ile son şeklini almıştır.⁶

“Takriben, ancak 4 nebiden sadece 1 tanesinin kutsal kitabı vardır.”⁷

“Her nebide aşama aşama beliren Hz. Muhammed’in ruhanîyetidir. Dolayısıyla din, Hz.

1 Age.

2 Age.

3 Age.

4 Age.

5 Age.

6 F.Karaman, İ.Karagöz, İ.Paçacı, M.Canbulat, A.Gelişgen, İ.Ural, **Dinî Kavramlar Sözlüğü**, Ankara, 2006 S. 217.

7 Age.

Âdem ile başlamış gibi görünse de Hz. Muhammed ile başlayıp gelişmiştir.”⁸

“Müslüman, rabbine kavuşma sistemlerinden (dinden) herhangi birine uyarak, o sistemin sonucu olan raddeye ulaşıp, selamete ermiş, Müslüman olmuş kişidir. Muhammedî olan kimse % 100 Müslüman olmuştur ama “sadece Muhammedî olan Müslüman olmuştur”. ifadesi doğru değildir. Diğer sistemleri seçenler de farklı yüzdelerle Müslüman olmuşlardır. Bu 28 basamaklı bir merdiven ise her basamak bir radde Müslümanlık olmaktadır.”⁹

Böylece halk inanmalarını karşılaştırmaya çalışacağımız Türk toplum kesimlerinin bir olan dinin farklı tezahür biçimlerinde inanç konumlarından söz edebilmiş olacağız. Türklüğün bu tanımlanmış biçimi üzerinde uzun zamandır çalışılıyordu. Gerçek olarak benimsenen bu izah şekli, hâliyle halk inanmaları irdelemelerimize de giderek daha yoğun bir biçimde yansıtacaktır. Bu metot, halk bilimi alanından sapılmadan, halk inanmaları ile ilgili yansıtma çalışmalarında bidat, hurafe ve şirkten arınabilme nispetini yükseltebilecektir.

Halk inanmalarının kapsamına bir şekilde aslı olmayan, dinle ilişkisi bulunmayan, dinin asli gerçeğine aykırı olan hurafe, şirk ve bidat türü inançlar da girebilmektedir. Halk inanmaları tamamıyla ve muhakkak din değillerdir. Dinin bazı hâllerde, bazı yörelerde, halka yansıtılmasında ve halkın algılayışındaki noksan ve yanlışlar sonucunda bu tür farklılaşma hâllerine rastlanabilmektedir.

Halk inanmaları, halkın yaşamındaki inançları ile bilinmesi için gereklidir. Halktaki inanmaların bilinmesi onun layığıyla öğrenilebilmesi, halka hizmet için gereklidir. Bu kültür hizmeti seviyeyi yükselteceği gibi halkın korunması için de gereklidir.

Dinin bir olması yanında, onun farklı sistemlerle halka öğretilmiş olması, akait ve ilmihal bilgilerinin esasen tek kaynaktan neşet ettiğinin bilin-

8 Age.

9 Age.

meysi kafa karışıklığına yol açabilmiştir. Dinin bir yükseliş, bir hâl değişikliği, bir varış, ulaşış olduğunun anlaşılması, halk inanmalarının daha sağlıklı anlaşılmasına ortam hazırlayabilir.

Hız. Âdem'den itibaren tek olan dinin sistem sayısındaki çokluk, sistemlerin kapsamında olan uygulamaların sayısını ve akait farklılıklarını da artırmıştır.

Halk inanmalarındaki din dışı ve dine aykırı olan inanma ve uygulamaların bilinip ayıklanabilmeleri, dinin belirtilen bu özelliğinin bilinmesi ile mümkündür. Bunun içindir ki halk inanmaları ile ilgili çalışmalar, ilmî disiplinler arası dayanışmayı özellikle gerektirir. İlahî tebligatlarda bir takım simgelerin de olduğu gerçeğinden hareketle, bu dayanışma kapsamında tasavvuf bilginleri de yer almalıdır.

“Nübüvvet tarihi denildiğinde aslında bir bölümüyle, Türklüğün tarihidir. Bu noktada Türklük ilkel anlamda milliyetçilik anlamında ele alınmamaktadır. “Türküm, doğruyum, çalışkanım” demek, bu noktada çok önemli idi. Doğruluk, Kitâbullâh'ta anılan salihliktir. Çalışkanlık ise, karışılığı ilâhî nimetler olan bir olgudur. Kitabın adını bunun için “Gayp Âleminden İndirilmiş Tek Din İslam'ın Tezahür Biçimleri İle Türklük” koyduk. Bu dönem Tûfan'dan 900 yıl önce başlar (ki Tufan 15.500 yıl önce) Oğuz Hanla biter (Bu da 7.500 yıl önce).”¹

“Türk adı ilkin -24.000 yıl önce, Şit (a.s.)'in/Hz. Adem(a.s.)'in gelişiyile ortaya çıkar. İkinci olarak Tufandan sonra -14. 700 yıl önce Hz. Türk ile sahneye çıkar. Âdem(a.s.)'den evvel 7-8 kavme peygamber geldiği ifade edilir. Hatta Yâ Feth adlı kolyeyi taşıyan velinin lakabının da Türk olması söz konusudur.”²

“Türk adının ilk ortaya çıkışı ile Hz. Türk döneminde bir inanç sistemine isim oluşu hâliyle farklı dönemlerdedir.”³

1 Age.
2 Age.
3 Age.

“Türklük, Hz. Muhammed'in soyunun adıdır. Türkleşen ise Türkmenlerdir.”⁴

“Hz. Muhammed'in dönemindeki Arap şairleri Hz. Muhammed'in aile erkânına Türk demektedirler.”⁵

“Türklük, belirli ahlâkî uygulamaları hayatında yaşama geçirebilen kişinin adıdır”. “Bir hadise göre Hz. Muhammed, Hz. Ali'ye “Ya Alî sen en büyük Türksün” demişlerdir⁶.

“Türklük, İslam'ın Muhammediyet'ten evvel almış olduğu değerlerle milletleşmenin adıdır. Muhammedilik değil, Muhammediyat denilmesi uygun olur. Muhammediyat, Muhammedî olanlardaki ilâhî enerjiye verilen isimdir. Bu dönem Hz. Türk dönemidir.”⁷

“Hz. Türk, Hz. Nuh'tan 10 dönem kadar sonra Cudi Dağı yöresinden Asya'ya giden aşiretin lideridir. Hz. Türk bilgili ve yetkili kutsal insanların yanında yetişmiştir. Dolayısıyla onun inancı hakkında ve ondan öncekilerin inancı hakkında İlahî metnin olmadığı söylenilemez.”⁸

“Bir hayırlı haberinde Hz. Muhammed: kendisinin sürekli nakil hâlinde sülbden sülbe geçtiğini, nebîden-nebîye geçtiğini söylemiş ki bu -24.000–28.000 arası- bir süredir.”⁹

Bu açıklamalarla da Türk'ün ve Türklüğün tek olan dinin içerisinde bulunduğu konum anlatılmış olmaktadır. Anadili farklı olan halk kesimleri mensubu oldukları Türklüğün dilini mi oluşturdu, Türk Ata'nın ümmeti olarak onun dilini mi benimsemiş oldular? Muhakkak olan şudur ki Türklük bir millî kimlik olmadan evvel daha ziyade inanç içerikli bir kimlikti. Daha sağlıklı bir ifade ile Türklük, Türk atadan sonra da kimlik olarak dinî-millî bir yapılanma içeriyordu. Din dili, dile dinî bir içerik kazandırmıştı.

4 Age.
5 Age.
6 Age.
7 Age.
8 Age.
9 Age.

Türk destanlarının günümüz sözlü anlatmalarına ve halk inançlarına yansımalarının ele alındığı bu makalede, *Bozkurt* destanının Azerbaycan folkloruna yansımaları Türkiye ile karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Hiç şüphesiz sözünü ettiğimiz destanın dışında anlatılan diğer metinlerde de benzerlikler olacaktır. Bununla beraber çalışmanın küçük bir makale boyutunda ve Azerbaycan'a yönelik olması da bizi daha dar çerçevede çalışmaya yöneltti. Ayrıca Türkiye'de konu; Hasan Fehmi [Erginöl] (Erginöl 1929: 2-3), H. Fethi Gözler (Gözler 1955: 42-48), Ali Rıza Yalgın (Yalgın 1930: 200-202; II 1930: 33-34; III 1931: 138), Abdulkadir İnan (İnan 1987: 69-75), Altan Deliorman (Deliorman 1967: 6-11), Saim Sakaoğlu (Sakaoğlu 1985: 255-262), Abdüsselam Arvas (Arvas 2015: 183-196) tarafından çeşitli zamanlarda makale ve bildiri boyutunda ele alınmıştır. Fuad Köprülü'nün "İlmi yeni nesiller tamamlar." düşüncesinden hareketle konuya yaklaştığımızda sözün ne kadar yerinde söylendiği bu yazımızda görülecektir. Zaten sosyal bilimlerde mükemmelere ulaşmak mümkün değildir. Zamanla bizim yazdıklarımıza yenilerinin ekleneceğine asla şüphemiz yoktur.

Elbette her metnin oluşmasının bir sebebi ve hikâyesi vardır. Başlangıçta destan içerisinde değerlendirilen bu unsurlar zamanla masal, efsane, halk hikâyesi ve fıkra gibi anlatılarda da görülmeye başlamıştır. Göçebe hayat döneminde oluşan destan devrinden sonra kısmi veya tam yerleşik hayat tarzı anlatılarda da şekil ve içerikte değişikliğe sebep olmuştur. Bunu normal karşılamamız gerektiğine inanmaktayız. Çünkü geçmişten günümüze insanların hayat tarzı, anlatıya mutlaka yansıtılmaktadır.

Türk destanlarının asli motiflerinden biri olan *bozkurt*, üzerinde durduğumuz anlatılarda kurt olarak geçmekte ve değişik özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Türk mitolojisi ve folklorunun önemli değerlerinden biri olan bozkurt, günümüzdeki söylemiyle kurttur. Başlangıçta Türk tarihi kadar eski olan bozkurt motifinin metin olarak ilk kar-

şımıza çıkması ise Hun Türkleri dönemine rastlar. Oğuz Kağan, Ergenekon ve Bozkurt destanlarında daha çok belirginleşen motif, sözü edilen destanlarda; kurt tarafından kaçırılma, kurt tarafından büyütülme ve kurdun yol göstermesi şeklindedir. Zamanla kurtla ilgili olarak anlatılanlar bir milleti derinden etkilemiş olmalı ki geçmişten günümüze gün olmuş bayraklarında gün olmuş paralarında yaşatılmaya devam etmiştir.

Destani metinlerin en önemli özelliği ana motifin yüzyıllara meydan okuyarak değerlerini kaybetmeden yaşamasıdır. Başlangıçta halk arasında sözlü kaynaklarda anlatılan bu anlatılar, zamanla yabancı ve yerli araştırmacılar tarafından derlenerek belgelendirilmiştir. Hiç şüphesiz folklorun en önemli özelliklerinden biri, değişime uğrayarak da olsa devamlılık arz etmesidir. Nitekim başlangıçta destan dediğimiz ilk edebî tür, zamanla yerini masal, efsane, fıkra ve halk hikâyesine bırakırken destan motifleri de kendisine bu anlatılar içerisinde yer bulmuştur. Hatta zaman zaman sözünü ettiğimiz motif veya motifler yerini bir inanışa, kalıp ifadeye veya atasözüne bırakmıştır.

25-27 Mayıs 2016 tarihleri arasında Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de toplanan *III Beynəlxalq Türk Dünyası Araştırmaları Simpoziumu*'nda kardeş cumhuriyet Azerbaycan'ı ve kültürünü daha yakından tanıma fırsatını elde ettik. Sempozyumdan arta kalan zamanda *Azerbaycan Folklor Enstitüsünü* ziyaretimizde meslektaşlarımız bize Azerbaycan folkloruyla ilgili çeşitli yayınlardan verdiler. Yeri gelmişken aziz dost, hürmetli müellim *Eli Şamil'e*, *Aynur Qezenfergizi*'na ve enstitü başkanı *Prof. Dr. Muhtar Kazımoğlu-İmanov*'a teşekkür etmek istiyoruz.

Masal Olarak Bozkurt

Azerbaycan'da "Kör Canavarın Kismeti" adıyla bilinen metin Türkiye Türklerinin derlemeleri arasında da yer almaktadır. Aslında bu anlatı bir masal olup Eberhard-Boratav tip kataloğunda 123, Aarne-Thompson tip kataloğunda 834, 1645B numarada kayıtlıdır. Masalın Türkiye ve dünyada onlarca varyantı tespit edilmiştir. Gerçekten de

Eberhard-Boratav tip kataloğunda 123 numarada kayıtlı olan tip, masalın bütün özelliklerinin bünyesinde taşımaktadır.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için sözünü ettiğimiz masalın motif sırasını aşağıya alıyoruz:

a) Bir ağa koyununa çoban tutar, fakat çobanın haberi olmadan her gün sürüden bir koyun eksilir.

b) Kaybolan koyunları merak eden ağa, günün birinde koyunu otlatmaya gider.

c) Sürünün içerisinde ayrılan bir koyunun mağarada kör bir kurda teslim olmasını gören ağa, gördükleri karşısında şaşır kalır ve her işten elini ayağını çeker.

d) Ağanın hanımı oduna gittiğinde kuru bir kütüğün altında çok miktarda altın bulur.

e) Komşusunu çağıran kadın, geri geldiğinde altınların arıya dönüştüğünü görür.

f) Arıları bacadan aşağıya döken kadın içeriye girdiğinde arıların tekrar altına dönüşmesini ibretle seyreder.

g) Bunun üzerine evin adamı; “Kör kurdun kısmetini veren Allah benim de kısmetimi verir der.” (Alptekin 2002: 83-84; 322-323; Sakaoğlu 1973: 126-127; 413-415).

Efsane Olarak Bozkurt

Dinî, inandırıcı ve kısa nesir şeklindeki halk anlatısı olarak tanımlayabileceğimiz efsaneler; tip kataloglarında efsane, rivayet, legende, lejand gibi kavramaların yanında dinî masallar olarak da anılmaktadır. Bu sebepten bazı masal ve efsane metinleri hem efsane hem de masal olarak değerlendirilmiştir. Aslında bu konunun araştırmacılar tarafından tartışılması gerektiğine inanıyoruz.

Azerbaycan’da anlatılan metin, Türkiye’de efsane olarak değerlendirilmiştir (Alptekin 1993: 83-84). Aslında Azerbaycan derlemesi ve Ali Berat Alptekin’in Bingöl’den yaptığı derleme birer efsanedir. Çünkü yukarıdaki motif sırasında da görüldüğü gibi ağanın gördükleri karşısında işi gücü bırakması, kadının bulduğu altınları komşusuna göstermek için çağırması üzerine arıya dönüşmesi, daha sonra da bacadan aşağıya dökülünce tekrar altın olması ise metni masallaştırmaktadır. Yukarıda d, e, f, g motif sıraları Azerbaycan ve Alptekin’in derlemelerinde yoktur.

Anlatı aynı zamanda “Kör kurdun kısmetini

veren Allah, benim de kısmetimi verir.” atasözünün hikâyesi olarak da bilinmektedir. Metnin en önemli özelliklerinden biri de Türkiye ve Azerbaycan’da anlatılan metinlerin kuruluşundaki ortaklıklardır.

Hiç şüphesiz bu anlatının kökeni Göktürklerin Bozkurt destanıdır. Aşağıda vereceğimiz metinle Bozkurt destanının karşılaştırılması yapıldığında görülen değişiklikleri ise normal karşılamamız gerekmektedir. Nitekim Bozkurt destanında kolu bacağı kesilerek bataklığa bırakılan çocuğu dişi bir kurt beslerken, Türkiye ve Azerbaycan metinlerinde kör veya yaralı kurt; keçi (koyun) tarafından doyurulmaktadır.

Kor Canavarın Qismeti (Azerbaycan)

Bir ağanın çobanı varmış. Günaşırı bir qoyun yoh olormuş. Ahşam ağa saneer, qoyun kem geler. Bürsüyün saneer, gene kem geler. Çobanı qovur ki, sürünü telef eliyirsen. Çoban and içir, aman eliyir, ağa buna qoymer. Ağa özü geder qoyuna. Ahşam qoyunu getirende saneer, görür ikisi kemdi.

Deyir:

“Bu neter oldu? Çoban güdende biri kem olurdu, men özüm otaranda ikisi kem olur.”

Atı minir, çobanın dalınca geder.

Deyir:

“Men seyf elemişem, bir günde iki qoyunum getdi.

Çoban qayıdır geler.

Deyir:

“Bah, yatmeram, oturmeram, yaima gelen olmor, qurd-quş gelmer, bu qoyun hara geder. Bütün günü qoyunun içinde herrenejem, görüm hara geder?”

Harrendiyi yerde yerde görör qyun hoppanışdı. Geder oraya, görör bir qyudu, içinde kor canavar. Allah-taala terefden buna yem geder. Hay gönderir, ağası geler.

Deyir:

“Öğrunu tapmışam.”

Deyir:

“Hanı be?”

Deyir:

“Gel beri.” Canavarı gösterir.

Ağası deyir:

“Onun gözün men çihartmışam ey.”

Deyir:

“Gözün çihart mısan, Allah-taala burada bir

kuyu yaradıf, atıf onu içine, senin dööletini yeyir da.” (Rüstemzade 2014: 71).

Yaralı Kurt (Türkiye)

Bingöl'ün köylerinden birinde bir çoban yaşarmış. Garip çoban ağasının korkusuyla her akşam koyunları sayarak ağıla koyar, sonra da yatarmış.

Aradan uzunca bir süre geçer. Bu arada çoban, her gün sürüden bir koyunun belirli bir zaman dilimi içerisinde kaybolduğunu görür. Bu durum uzunca bir süre devam edince çoban daha da dikkatli olmaya başlar. Günün birinde koyun sürüden ayrılır ve meleyerek mağaradan içeriye girer. Çoban da arkasından mağaraya girince gördüklerine inanmaz. Çünkü koyun mağarada yaralanan bir kurdu emzirmektedir. Koyun kurdu emzirdikten sonra mağaradan çıkmakta ve kayalığın üzerinden tekrar sürüye katılmaktadır. Koyunun kurdu emzirmesi onun iyileşmesine kadar devam eder. Çoban da bu durumu ibretle takip eder.

Koyunun can düşmanı kurda yaptığı iyiliği duyan köylüler mağara ve yanındaki köye “Çoban Taşı” adını verirler.

Yine halk arasındaki inanca göre bu mağaranın ortasından bir yol geçtiğine inanılmaktadır (Alptekin 1993: 83-84).

Kurtağı Bağlama

Türkiye ve Türk dünyasında ortak olan kurtla ilgili bir başka inanış kurdun ağzının bağlanmasıyla ilgilidir. Kaybolan bir hayvanı kurdun yememesi için, büyüsel bir işlemle ağzı bağlanmaktadır. Aslında bu konu Türkiye’de çok yönlü olarak değerlendirilmekle beraber çalışmalarda kardeş cumhuriyet Azerbaycan’da benzer bir inanışın varlığından söz edilmemektedir.

Meşede, çölde qalan mal-beyvanı canavar parçalamasın deye ona “qurd ağzı” düyünleyirler. Bunun üçün bir sap götürürler. Yeddi defe “qulfallah” ohuyub ardınca da deyirler:

*“Girdim meşeye arı kimi
Deyirmanda darı kimi
Canavarın ağzını bağladım
Tumanımın bağı kimi”*

Yahud bir bıçak götürürler, hemin sözleri ona ohuyub, bir desmala büküb döşeyin altına koyurlar” (Ezizqızı 2015: 145-146).

Burada dikkatimizi çeken asıl husus, kurdun

ağzının ihlâs suresinin yedi defa okunduktan sonra söylenen manzum parçadır ki bu kısım Türkiye’deki anlatmalarda unutulmuştur.

Şimdi de Azerbaycan’da tespit edilen ve Türkiye’deki okuyucuların bulmada zorlanacağı kurtla ilgili atasözü ve deyimlerden örnekleri sıralamak istiyoruz:

Kurtla İlgili Atasözleri ve Deyimler

Qurd ile qiyamete qalmaq

Qurd qocalanda dişin çekdirer.

Qurd tükün deyişir, buyun deyişmez.

Qurd dumanlıq sever.

Qurd qurda ağız çevirmez.

Qurd görmek mübarek, görmemek daha mübarek.

Qurd yuvası sümüksüz olmaz.

Qurd az idi adada, biri de gemi ile geldi.

Qurd acgöz olar.

Qurd balası qurd olar.

Qurd acından yeriye bilmez, deyerler: “O qeder yeyib ki, özünü çeke bilmir.”

Qurd keçiyeye deymeze, keçi Mekke’ye geder.

Qurd qonşusun yemez.

Qurd oğurladığının derisini verer.

Qurd tövleye girenden sonra it bacadan ha hürsün.

Qurda dediler :

“Gel seni çoban edek.”

Ağladı:

“Qurd eti qurda haramdır.”

Qurda sen tikmek öyret, yırtmaq dedesinin peşesidir.

Qurddan soruşdular:

“Ne vaht yaylağa çıhacaqşan?”

Dedi:

“Bizimki ilendir.”

Qurddan qorhan qoyun sahlamaz.

Qurdun üzü ağ olsa, avadanlığa gündüz geler. (Maşallah qızı/ Abbasova-Şerkiderecek/ Soytürk 2015: 86)

Qurd tükünü de deyişe, hasiyetini deyişmez

Qurd dedik qulaqların şekledi.

Qurddan olan Qurd olar.

Qurd keçinin bir zadını yemeyib

Qurdun adı yeddidi, yese de yeddidi, yemese de yeddidi (Maşallah qızı/ Abbasova-Şerkiderecek/ Soytürk 2015: 88).

Atalarımızın uzun denemeleri sonucunda olu-

şan atasözleri kalıplaşmış olup, bünyesinde büyük kültür hazinelerini saklamaktadır. Yukarıda verilen atasözleri dikkatli şekilde okunursa, Türk milletinin kurdu niçin sembol seçtiği daha kolay anlaşılacaktır.

Sonuç itibariyle destanlar, sözlü gelenekte yayılırken yapısında ve konusunda başlangıçta pek fazla değişim olmazken daha sonraki dönemlerde değişim kendini belli etmeye başlar. Bunun neticesinde bir türün farklı bir anlatı türüne dönüşmesi çok normaldir. Bu dönüşüm sırasında destan yapısında değişiklikler meydana gelirken ana motiflerini asla kaybetmemektedir. Destan ana motiflerinin hiç değişmeden diğer halk anlatılarına da geçmesinin nedeni bu motiflerde milletin milli kodlarını oluşturan şifreleri içerisinde barındırmasıdır. Bugün sadece Türkiye ve Azerbaycan'da değil Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar Türklerin yaşadığı bütün coğrafyadaki anlatılara bozkurt motifi kurt adıyla da olsa yayıldığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- ALPTEKİN, Ali Berat (1993), *Fırat Havzası Efsaneleri*, Antakya: Kültür Ofset Basımevi.
- ALPTEKİN, Ali Berat (2002), *Taşeli Masalları*, Ankara: Akçağ yay.
- ARVAS, Abdüsselam (2015), "Türk Mitolojisinde Kurt", *Türk Mitolojisine Giriş*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- DELİORMAN, Altan (1967), "Bugünkü Mânâsı ile Bozkurt", *Türk Kültürü*, 5 (55), Mayıs:
- [ERGİNOL], Hasan Fehmi (1929), "Anadolu'da Bozkurt Efsanesi", *Halk Bilgisi Haberleri*, 1 (1), Teşrinisani.
- EZİZQIZI, Çimnaz (2015), *Nenemden Neveme II. Kitap*. Bakı: Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası Folklor İstitütü
- GÖZLER, H. Fethi (1955), "Türklerde Bozkurt'un Önemi", *Türk Yurdu* 5. seri (246), Temmuz.
- İNAN, Abdulkadir, "*Türk Rivayetlerinde Bozkurt*", *Makaleler ve İncelemeler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- MAŞALLAH qızı/ ABBASOVA, Metanet-Hüseyn *Şerqiderecek/ Soy Türk* (2015), *Güney Azerbaycan Folkloru IV*, Bakı: Elm ve Teshil.
- MAŞALLAH qızı/ ABBASOVA, Metanet-Hüseyn *Şerqiderecek/ Soy Türk* (2015), *Güney Azerbaycan Folkloru V*, Bakı: Elm ve Teshil.
- RÜSTEMZADE, İlkin (2014), Qarabağ: Folklorlarda Bir Tarihtir, IX. Kitap, Bakı: Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası Folklor İstitütü.
- SAKAOĞLU, Saim (1985), "Anadolu Folklorunda Göktürk Efsanelerinin İzleri", *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi-İstanbul, 23-28 Eylül 1985 Tebligler II. Türk Edebiyatı Cilt I*, İstanbul.
- SAKAOĞLU, Saim (1973), *Gümüştane Masalları Metin Toplama ve Tablil*, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yay.
- [YALGIN], Ali Rıza "Anadolu'da Bozkurt I", *Halk Bilgisi Haberleri*, 1 (12), 1 Teşrinevvel; II, 2 (14), 1 Kânunevvel; 2 (18), 1 Nisan.

TÜRLÜK BİLİMİ VE STHIT THOMPSON

Prof. Dr. İsmet ÇETİN

Dil-kültür ve dil-davranış ilişkisi üzerine bina edilen çalışmalar, Batı'da Doğu Roma (Bizans) Devleti'nin çökmesi (1453) ve Avrupa'nın ticaret yollarının Türklerin eline geçmesiyle başlar. Alternatif ticaret yolu arayan Avrupa, Batı'ya açılır ve Amerika Kıtasını keşfeder (1492). Bu keşif, Prof. Dr. Dursun Yıldırım'ın ifadesiyle bir devrimdir. Zira Batı, kendine yeni yerler, yeni sömürgeler bulacak, bunlarla ilgili politikalar üretecektir. Tüccar, gezgin, misyoner ve askerlerin gözlemleri, tespitleri Avrupa'da yeni çalışmalara ufuk açacaktır. İdealize edilen hayat arayışı, dahası ilkel yaşantının idealize edilmesi, hatta ilkel soylular olarak vasedilen ilkel yerli kabileler içine Asya toplumlarını da katılması Batıların Asya'ya yönelik çalışmalarına öncülük edecektir. Batılının dışı açılması, yeni hayatları öğrenmesi ve nihayet kendini yeniden tanıyıp tanımlaması milliyetçilik ile folklor çalışmalarının birbirini etkilediğini, milliyetçilik ve folklor başta olmak üzere diğer sosyal bilim alanlarındaki çalışmaların milliyetçi düşüncüyü destekler nitelikte çalışmalar olduğunu gözden uzak tutmamak gerek. Zira "Avrupa'nın başlangıçta ekonomik gerekçelerle ortaya çıkan diğer coğrafyalarla münasebeti, ötekini tanıma çabasından bir adım sonra kendini tanıma ve millî kimlik ikame etme sürecine dönüşmüştür. Bu süreç Batı'da milliyetçilikle folklor çalışmaları arasında da doğal bir etkileşimi ortaya çıkarmıştır" (Dorson'dan Ersoy 2013:52). Yeni yerlerin keşif isteği, yeni bilgilerin üretilmesini tetikler, yeni yerlerin keşfedilmesi bu bilgilerin uygulamaya dönüşmesini sağlar ve başka bilgilerin üretilmesini tetikler. Dolayısıyla Batı toplumlarının yeni yerlerde barınabilmesini sağlar. Buna en çok sosyal bilimler alanı katkı sağlamıştır. Bir yandan yeni yerlerde yaşamak mecburiyetinde olan veya yaşamak iradesi sergileyen toplumlar var olan müşterekler çevresinde toplanır ve ortak bilinç oluştururlar. Ayrı yerlerden yeni yerleşim yerlerine gelen toplumlar ise oluşturdukları müşterekler çevresinde yeni bir birlik bilinci oluştururlar. Dolayısıyla toplanılan alan sonradan oluşturulmuş müşterekler olur. Her iki durumda da toplumlar

bir arada yaşar veya yaşamak zorunda kalır, birlikte yaşama iradesi de sergilerler.

Batı'nın yeni yaşama alanları araması ve nihayet keşfettiği bu alanlarda farklı toplumlardan gelenlerin bir arada yaşamalarını sağlaması, bu alanda çalışan bilim adamlarının ürettiği stratejik bilgilerle mümkün olmaktadır. Türkiye'de halk hikâyesi ve masal konusunda çalışanlar, Sthit Thompson'un Motif-index of folk-Literature adlı çalışmasını esas alarak anlatılardaki motifleri bu çalışmada tespit edilen motiflerle eşleştirmeye çalıştık.

Thompson bu çalışmaya başladığında ABD'de siyah-beyaz, güneyli-kuzeyli çekişmesi ve kölelik hâlâ tartışılmaya devam etmektedir. Sthit Thompson indeksleme alanında çalışmaya başladığı zaman nüfus yaklaşık 132 milyondur. Bu nüfusun 118 milyon civarında olanı beyaz, diğerleri siyahî, yerli, Eskimo, okyanus adalarından gelenler ve Asyalılar oluşturmaktadır. Renk ve ABD'ye gelinen coğrafyaya bağlı olarak yapılan bu tasnifin dışında devlet/milliyet kaynağı da tespit edilmiş. Güney Amerika'dan gelen Portekiz-İspanyol ve yerli kökenliler (Porto Riko, Küba, Dominik, Kosta Rika, Honduras, Nikaragua, Arjantin, Bolivya, Şili, Salvador, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezüella), Asyalılar (Hintli, Çinli, Filipin, Endonezyalı, Japon, Koreli), Avrupalılar (İspanyol, Portekiz, İtalyan, Fransız, Alman, İngiliz, Rus), Ön Asya (Arap kökenliler) ve Afrikalılar olarak tespit edilen etnik-dinî-coğrafi farklılıkların giderilmesi, dolayısıyla bir merkez çevresinde toplanmak suretiyle çatışmanın önlenmesini sağlamanın gereği üzerinde çalışmaya başladılar.

Thompson, Motif-index of folk-Literature'deki amacın "geleneksel anlatılarda tespit edilen motiflerin mantıksal bir sınıflandırmaya tabi tutulması" ve "daha sonra, tek bir mantıksal sınıflandırmayla geleneksel anlatı edebiyatı oluşturan unsurları düzenlemektir" (Thompson, 1955:8-9). Geleneksel anlatı edebiyatının bir toplumun kültürel alt yapısı düşünülürse, farklı kültürel alanlardan gelen toplumların bir tek gelenek, dolayısıyla geleneksel edebiyat yaratmalarının mümkün olmadığı da kolayca anlaşılır.

Dil ürünlerinin bilinçaltını oluşturduğunun ifadesi olan bu çalışmanın kaynağı, ülkede yaşayan grupların ballad, mit, fabl, romans, masal, hikâye ve efsane gibi daha çok anonim anlatılarıdır. Bu anlatılar bilinçaltını oluşturduğu gibi kişi ve dolayısıyla toplumun da belleğini oluştururlar ve toplumsal bellek bu tür anlatılar vasıtasıyla aktarılır (Assmann 2001:55). Bilinçaltını oluşturan dil ürünleri olan anlatıların ortak motifleri tespit edilmek suretiyle, anlatıların alındığı toplulukların aynı bilinçaltına sahip oldukları ve dolayısıyla bir arada yaşama iradesi sergileyebilecekleri politik bir strateji olarak ortaya konulmuştur.

Türklük bilimiyle ilgili çalışmalar 19. yüzyılın ikinci yarısında başladığında, Batı'da milliyetçiliğin süratle yayıldığı, imparatorlukların yerini millî devletlerin aldığı görülür. Türkiye'de Ahmed Midhat, Ömer Seyfeddin, Şemseddin Sami, Necib Asım, Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Fuad Kösearif, Bursalı Mehmed Tahir, Veled Çelebi, Necib Türkçü, Rıza Tevfik, Fuad Köprülü, Hüseyinzade Ali gibi yazar ve bilginler bir yandan Türklük bilimiyle ilgili çalışmalar yaparken, daha da önemlisi "Türk millî kimliğinin oluşmasına çalışıyorlardı" (Öner 2014:2). Özellikle Osmanlı'nın son dönemlerinde İttihad ve Terakki Fırkası'nın fikrî temeli olan Türkçü düşüncenin halk katında yayılmasını temin maksadıyla "Halka Doğru" prensibi ile sistemleştirilmesi, dönemin aydınları tarafından stratejik bir alan olarak kabul edilmiştir (Görkem 1993).

Dursun Yıldırım'ın örtülü devre olarak adlandırdığı Türk folklor araştırmalarının ilk dönemi daha çok Batılı araştırmacıların Türk kültürüyle ilgili yaptığı çalışmanın örnek alınıp fikrî filizlenmenin hazırlık dönemidir. 1908 yılından itibaren Türkçü devrede (Yıldırım 1998:65-66) Türklük bilimi alanında yapılan çalışmalar bir yandan halkta millî bilincin teşekkülünü sağlarken, bir yandan da bilimsel çalışmalar başlangıcı olur. Bu dönemde Türklük bilimi stratejik bir alan olarak görülür ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun temellerini teşkil eder. Zira "Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşlarının birçok kimsenin hayallerini bile zorlayan bir süreç sonunda millî devleti hazırlayan TBMM'yi kurup Türk Kurtuluş Savaşını

örgütlemesi ve bu ölüm-kalım savaşını kazanması, en sonunda da Türkiye Cumhuriyeti'ni kurması gibi tarihî adımlarında, anılan bu Türkoloji çalışmalarıyla gelişen Türklük bilincinin kuşkusuz doğrudan etkisi vardır” (Öner 2014:2). Türklük bilimi alanında yapılan çalışmaların dil ve edebiyat çatısı altında yoğunlaşıp akademik alana taşınmasıyla beraber, Türkiye dışında yapılan çalışmalar Türkiye'ye taşınmaya başladı. Ancak taşınma esnasında Thompson'ın çalışmasında olduğu gibi stratejik yönü göz ardı edilip metodolojisi alındı.

Türk toplumunun bilinçaltını oluşturan temel kültürel öğeler/kültür genetiği başta anlatılar olmak üzere inanmalarda ve inanmalara bağlı pratiklerde yaşamaktadır. Şükrü Elçin, masalı tanımlarken “kökü geleneğe bağlı”, “kolektif karakter taşıyan” (Elçin 1985:387); “coğrafya-mekân içinde, dinî, tarihî, içtimaî hadiselerin potasında iç bünyesindeki bağlarını muhafaza ederek” (Elçin 1985:368) yaşamaya devam ettiğini vurgular. Türk anlatı geleneğinden sadece ikisi bile dikkate alındığı zaman Türk tarih ve coğrafyası ile Türk medeniyet ve kültürü havzasında olan diğer toplumların medeniyet ve kültürleri üzerindeki etkisini göz ardı etmek de mümkün değildir.

Türkiye üniversitelerinde Türk halk edebiyatı ve halk bilimi alanında yapılan çok sayıda çalışma var ve bu çalışmalardan anlatıları konu edinen akademik çalışmalar, sadece konuyu çalışan ve danışmanın inisiyatif ve bilgisi dâhilinde yapılmaktadır. Bu çalışmaların stratejik yönünün de olduğunun/ olması gerektiğinin idrakinde olan merkezin -ki bu merkez YÖK olmalı- bu çalışmaları koordine etmesi gerekir. Ancak bu yolla çalışmaların sonucu görülebilir. Aksi hâlde çalışmaların dağınıklığı gibi Türk toplumunun ortak bilinciyle oluşmuş çalışmaların dağınıklığı gibi toplumun bilinçaltı da dağınıklık yaşayacaktır.

“Bilimsel araştırmaların ve buluşların tamamı milletlerin ve insanlığın yararı için yapılmaktadır. Bilimsel çalışmalar, insanlığın hizmetine sunulduğu ölçüde anlam kazanır. 21. yüzyılda ülkemizdeki bilim insanları sosyal bilimlerde geldiğimiz noktayı ve kazanımlarını toplumsal bağlantılar açısından değerlendirmelidirler” (Günay 208:25).

Bu da yapılan çalışmaların yeniden gözden geçirilmesiyle mümkün olur. Yaşar Kalafat'ın “Yeni kültür stratejileri; halk kültüründeki ayrılıkların yanı sıra, aynılıkların da yok sayılmayarak geliştirilmesi hâlinde, emperyalizmin halkları ihtilafa sokma stratejileri etkisizleştirilebilir. Türkiye'de son çeyrek asır içerisinde halklar arasına sokulan kan davası, halk bilimi faaliyet alanı çalışmaları ile giderilebilir.” ifadeleri Türkiye'nin genel manzarasını gözler önüne sermektedir. Maalesef kan davasına dönüşme eğilimine giren ayrışma, toplumsal bilincin ayrıştırılmasıyla yaratılmıştır. Bunun giderilmesinin yollarından biri, belki de en önemlisi, toplumun ortak bilinciyle yaratılan kültürel alanı yeniden keşfetmektir. Ziya Gökalp'ın bahsettiği “maşeri vicdan”ın varlığı sadece Türkiye sahasını değil Türk kültür ve medeniyet coğrafyasını da bir arada tutacaktır.

KAYNAKÇA

- ELÇİN, Şükrü (1985), Halk Edebiyatına Giriş, Ankara.
- ERSOY, Ruhi (2013), Folklor Çalışmalarının 100. Yılında “Folklor-Milliyetçilik” İlişkisi Üzerine Bazı Düşünceler, Millî Folklor, 2013, 25, 99, 51-62.
- GÜNAY, Umay (2008), Sosyal Bilimler-Eleştirel ve Stratejik Düşünce İlişkisi, Millî Folklor, 20, 80, 25.
- KALAFAT, Yaşar, Halkbilimin 40. Yılında Türkiye Türkolojisine Stratejik Bakış, <http://yasarkalafat.info/?p=1449>
- ÖNER, Mustafa (2014), Türk Dünyası ve Türkoloji, “Selefler ve Helefler” I. Beynelhalg Simpoziumunun Materyalleri, Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası Bakı, 22-24 Ekim, 17-20.
- THOMPSON, Stith (1955), Motif-Index of Folk-Literature/ Volume 1, Bloomington.
- YILDIRIM, Dursun (1998), Türk Bitiği: Araştırma/İnceleme Yazıları, Ankara.
- GÖRKEM, İsmail (1993), Türk Folklor Araştırma Tarihinde Millî Talim ve Terbiye Cemiyeti ve Baha Said Bey'in Yeri, Doğumunun 50. ve Hizmetinin 10. Yılında Prof. Dr. Bayram Kodaman'a Armağan, Samsun, 73-88.
- Türkiye Üniversitelerinde Halk Bilimi - Halk Edebiyatı Öğretimi, VII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,79935/vii-milletlerarasi-turk-halk-kulturu-kongresi-bildirile-.html>.

Türk halkının sesi olan âşıkların oluşturduğu âşıklık geleneği, Türk halk edebiyatı içerisinde çok önemli bir yere sahiptir.

Türk halk şiiri Orta Asya'dan başlayarak günümüze kadar gelişen süreci içinde üç öbekte ele alınmış ve işlenmiştir. Bunlar:

1. *Anonim Halk Şiiri*
2. *Dini ve Tasavvufi Halk Şiiri (Tekke Şiiri)*
3. *Saz Şiiri'dir.*

Âşıkların sınıflandırılması ile ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bunlar:

I. Âşıkların Eğitim Durumlarına Göre Sınıflandırılması

- a. *Ümmi Âşıklar,*
- b. *Okuma Yazma Bilen Âşıklar,*
- c. *Kalem Şuarası.*

II. Âşıkların Yetiştikleri Sosyal Çevrelere Göre Sınıflandırılması

Yetiştikleri sosyal çevreler ve yetişme biçimleri nedeniyle âşıkları:

- a. *Din ve tasavvuf ortamında yetişen âşıklar*
- b. *Köy ortamında yetişen âşıklar*
- c. *Kasaba ve şehir ortamında yetişen âşıklar*
- ç. *Asker ve Yeniçeri muhitinde yetişen âşıklar*
- d. *Göçebe çevrelerde yetişen âşıklar*

olarak da sınıflandırmak mümkündür.

III. Âşıkların Yüzyıllara Göre Sınıflandırılması

Anadolu sahasında âşıkların sosyal durumlarına ve yetiştikleri sosyal çevrelere göre sınıflandırılmaları dışında devirlere göre de bir sınıflandırma yapılabilmektedir.

Kaynaklar, âşıkları 13. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyıla kadar üç dönemde göstermektedir. Bunlar:

- I. *Dönem: 13-15. yüzyıllar arası.*
- II. *Dönem: 15-18. yüzyıllar arası.*
- III. *Dönem: 19. yüzyıldan günümüze kadar olan devre.*

IV. *Dördüncü Dönem: 20. yüzyılın başından günümüze kadar gelen dönemdir.*

I. Birinci Dönem

13. yüzyıl, Batı Türkçesinin Anadolu lehçesi hâlinde kökleştiği ve Türk edebiyatının Anadolu üzerinde gelişmeye başladığı bir zamandır.

13. yüzyıl ile 15. yüzyıllar arasındaki devre kuruluş devresi olup şiirlerde genellikle dinî konuların işlendiği dönemdir. Bu dönemin en önemli simaları arasında 13. yüzyılda *Yunus Emre*, 14. yüzyılda: *Hacı Bayram Veli* örnek gösterilebilir.

II. İkinci Dönem

Bu dönem 15-18. yüzyılları kapsayan dönemdir. 15. yüzyılda halk edebiyatı eski geleneğini devam ettirmiştir. 16. yüzyıldan itibaren de halk edebiyatı ürünleri yazılı kaynaklara aktarılmaya başlamıştır.

Halk şiirinin ikinci dönemi dediğimiz 15-18. yüzyıllar arasındaki bu dönemde yüzyıllarına göre en önemli simalar arasında 15. yüzyılda *Kaygusuz Abdal*, *Eşrefoğlu Rumi*, ve *İbrahim Tennurî*; 16. yüzyılda *Âşık Garip*, *Kazak Abdal*, *Pir Sultan Abdal*, *Öksüz Dede*, *Kul Himmet*, *Çırpanlı*, *Kul Çulha*, *Armudlu*, *Oğuz Ali*, *Hayalî*, *Hızıroğlu*, *Köroğlu*; 17. yüzyılda *Âşık Ömer*, *Gevherî*, *Kâtibi*, *Kayıkçı Kul Mustafa*, *Ercişli Emrah*, *Kuloğlu*, *Karacaoğlan vb.* 18. yüzyılda da *Âşık Kâmil*, *Şermî*, *Derûnî*, *Serferlioğlu*, *Kâtibi*, *Talibî*^{1*} vb. örnek gösterilebilir. Bunlar adeta o devrin bir edebiyat okulunun ustaları gibidir.

III. Üçüncü Dönem

19. yüzyılı içine alan ve doğu karakterinden, modern batı karakterine geçişi hazırlayan dönemdir.

16. yüzyıldan beri gelişimini sürdüren âşık edebiyatı 19 yüzyılda daha büyük bir önem kazanmıştır. Bu dönem, Türk halk şiirinin altın çağıdır.

Bu yüzyıl başlarında âşık şiiri çok genişlemiş, çeşitli konulara el uzatan Erzurumlu Emrah, Zihni ve Dertli gibi önemli âşıklar yetişmiştir.

Bu dönemde divan edebiyatında mahallileşme

^{1*} Talibî'nin ölüm tarihi 1813 olduğu için kimi kaynaklar XIX. yüzyıl âşıkları arasında saymaktadır.

akımı artarken, âşık şiiri, divan edebiyatıyla biraz daha yakın ilgi kurması nedeniyle halktan ve halk zevkinden uzaklaşma eğilimi göstermeye başlamıştır.

Bu yüzyılın önde gelen âşıklarından Dertli, Zihnî, Şem’î, Gedaî, Erzurumlu Emrah, Ceyhunî gibi kentli âşıklar Âşık Ömer ve Gevherî’nin etkisi altında kalarak aruz ölçüsü ve divan şiirinin nazım şekillerini daha çok kullanmaya başlamışlar, heceli şiirlerinde de Arapça ve Farsça sözcüklere yer vermişlerdir.

19. yüzyılda, toplumun her kesiminde ve kurumlarda görülen köklü değişimlerden Tanzimat’ın ortaya çıkışı ile Batıya açılma, matbaanın yaygınlaşması yazılı ortamın başlaması, sözlü kültür ortamında yetişen âşıkları da önemli ölçüde etkilemiştir.

Bu yüzyılda İstanbul, âşık edebiyatının gelişmesi bakımından çok uygun bir çevre olmuştur. Bunda II. Mahmut’un âşıkları korumasının payı büyüktür. Bu dönemde âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı yeniden canlanmıştır. Yüzyılın sonlarında ise yeniçeri ocaklarının kapatılması, tekkelerin işlevlerini yerine getiremez duruma düşmesi ve daha sonra da kapatılması sonucu âşıkların yetiştirme kaynaklarının çoğunun ortadan kalkması âşık edebiyatını önemli ölçüde etkilemiştir.

19. yüzyıldan itibaren âşıkların ordudaki görevlerine son verilmesi, tekkelerin kapatılması âşıkları desteksiz bırakmıştır. Osmanlı döneminde devlet desteği gören ve II. Mahmut, Abdülmecit ve Abdülaziz dönemlerinden sonra devlet desteği görememişlerdir.

19. yüzyıl sonunda dilde sade Türkçe hakim olmaya başlamış, nazımda aruz ölçüsü, yerini hece ölçüsüne terk etmiş, gelişimine devam eden âşık şiiri kendisine doğru gelen yeni edebiyat içinde yerini almıştır. Yalnız bu yüzyılın sonunda toplumun zevkindeki yeni gelişmelere bağlı olarak âşık şiiri önemli bir sarsıntı geçirmekle birlikte varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

19. yüzyılda pek çok önemli simadan söz etmek mümkündür. Bunlardan bazıları şunlardır: Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihnî, Dertli, Seyranî, Tokatlı Nuri, Ruhsatî, Ceyhunî, Gedaî,

Silleli Sürurî, Sümmanî, Posoflu Zülalî, Kemterî, Âşık Veli, Deli Boran, Figanî, Serdarî, Dadaloğlu, Gündeslioğlu, Hızrî, Kâmilî, Kusurî, Minhacî.

IV. Dördüncü Dönem:

20. yüzyılın başından günümüze kadar gelen dönemdir.

20. yüzyılda âşık şiiri eski önemini yitirmeye başlamış, maddi ve sosyal yaşamdaki değişimler âşık kitlesini yaratan ve besleyen toplumsal koşulları da değiştirmiştir. Toplumun sosyo-kültürel yapısı içinde oluşan serbest ve zorunlu kültür değişimleri toplumsal dokuyu etkilemiş, sosyal değişim sonucu âşık şiiri de belirgin özelliklerini kaybetmiştir.

20. yüzyıldaki eğlence sektörünün değişmesi, yeni iletişim araçlarının yaygınlaşması, kent kültüründeki önemli değişim âşıklık geleneği üzerinde olumsuz etkilerini göstermiş, kentlerde âşıklık geleneği tükenme noktasına varmış, kırsal kesimde ise varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

“Âşık şiiri, büyük ölçüde sözlü yaratılar olmaksızın ve sözlü yayılır olmaktan çıkmıştır. Günümüzde doğaçlama şiir söyleyen âşıklar olmakla beraber, saz eşliğinde topluluk karşısında doğmaca şiirler söyleyen âşık tipinin yerini, yazan, saz çalmayı biliyorsa yazdığı şiiri sazla söyleyen âşık tipi almaya başlamıştır.”¹

1931’de Ahmet Kutsi Tecer’in, 1964’te İbrahim Aslanoğlu’nun, 1966’dan beri her yıl bir kez Konya’da Feyzi Halıcı’nın düzenlediği âşıklar bayramı yeterli olamamıştır.

Günümüzde âşık tarzı şiir, kitap, gazete ve dergilerin yanı sıra radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarıyla yayılmaktadır. Bu olgu, sözlü geleneğe büyük ölçüde zarar vermiştir. Artık usta çırak geleneği kırsal kesimde varlığını zorlukla sürdürebilmektedir. Kent merkezlerinde bu gelenek bitme noktasına gelmiştir. “Âşıklarımız, geleneksel Türk müziğimizin temel direklerinden biridir. Bu direğin yıkılmasına izin verildiğinden beridir ki Türk

¹ Erman Artun, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Ankara 2001, s. 46.

halk müziğinin kalp atışları durma noktasına gelmiştir. Âşık müziği bestedir, türküdür, geleneksel müziğimizin yaratım kaynağıdır.”¹

Âşıklarımız, yıllarca üzerinden pirim yapılan bir meta olarak görülmüş, çoğu zaman köy-kent dolaşarak saptanan âşıkların deyişleri ellerinden alınarak notaya aktarılıp türkü formunda ya mahlası kaldırılarak anonimmiş gibi okunmuş ya da derleyen kişi kendine mal edip okumuştur. Çok azı gerçek sahibinin adı ile seslendirilmiştir.

Âşık tarzı edebiyat, halkın edebiyatı olduğuna göre tamamen ortadan kalkması da söz konusu olamayacaktır. Âşıklar yeni özü ve biçimiyle teknolojiden de yararlanarak geleneği yaşatmaya devam edeceklerdir. Geleneği öğrenmek için çırak olup bir ustaya kapılanmanın yerini büyük şehirlerde saz ve bağlama kursları almıştır. “Bugün katılalım katılmayalım âşıklık geleneği yeni bir değişim ve dönüşüm içine girmiştir. Âşıklık geleneğinde çağın getirdiği yeni bir görenek başlamıştır.”²

20. yüzyılın sonu ile 21. yüzyılın başındaki bu değişim, edebiyat tarihçileri için âşıkların yüzyıllara göre sınıflandırılmasını gözden geçirme ve günümüz âşıklarını kendi içinde sınıflandırma gereğini gözler önüne sermiştir.

Günümüz koşullarında gerek iletişim araçlarının gerekse ses, görüntü ve kayıt araçlarının sağladığı kolaylıklar, usta çırak ilişkisinde iletişim araçları çerçevesinde değişen koşullar ile tüm bunların âşıklık geleneğine yansıma ve etkileri nedeniyle son dönem âşıklık sınıflandırmasını yeniden yapmak zorunlu hâle gelmiştir. Ozan, âşık, zakir ve kamber kavramlarının sınıflandırmaları ve tanımları yeniden yapılmalıdır. Konu ile ilgili görüşünü sorduğumuz Prof. Dr. Saim Sakaoglu'nun yazılı gönderdiği görüşünü aktarmada yarar görüyorum:

“Piyasada, omzunda sazı, dilinde sözü dolaşıp gezen ve kendilerini âşık olarak takdim edenlerin bir grubu için değerlendirmem şöyledir:

1. Eğer kişinin irticali yoksa, atışamıyorsa o bir

¹ A. Sarı, www.guncelmuzikdergisi.com

² Prof. Dr. Erman Artun, Günümüzde Yaşayan Âşıklık Geleneği Üzerine Düşünceler.

kere doğrudan âşık sayılmamalıdır.

Ancak bu kişi kalem şairi gibi yazdığı şiirlerini saz eşliğinde okuyorsa ona bir ad vermemiz gerekir. Bu kişi ayrıca başkalarının şiirlerini okuyabilir. Sesinin güzel olması da önemlidir.

2. Eğer kişinin az buçuk irticali varsa o zaman olaya farklı bir açıdan bakmamız gerekecektir. Sesinin güzelliğinin yanında sazı da başarılı bir şekilde çalmalıdır.

Bu sanatçılara âşık diyemeyeceğiz, **ozan** veya **halk ozanı** da... Âşıkça veya **ozanca** deyişleri ise benzetme özelliğinden çok küçültme özelliğiyle görüldüğü için incitici olabilir.

O hâlde... Birinci gruptakilere **söz eri**, ikinci gruptakilere de **saz eri** diyebiliriz. **Saz şairi** diyoruz da niçin bunu diyemeyelim? İki kelimedden oluşması hiç önemli değildir.”

Konuyu tartıştığımız Doç. Dr. Bayram Durbilmez'in de belirttiği gibi “Sanatçılar arasında saz ustası olduğu hâlde sözde ustalaşmamış; söz ustası olduğu hâlde sazda ustalaşmamış, hatta saz çalamayan kimselerin bulunduğu da bilinmektedir. Saz ve söz ustası âşıklar yanında, yalnızca sazda ustalaşmış ama sözde ustalaşmamış saz ustaları ve sözde ustalaşmış fakat sazda ustalaşmamış söz ustaları da bulunmaktadır.” Halkın bunların hepsine âşık demesi doğru değildir.

Sakaoglu'nun öne sürdüğü gibi ister **söz eri**, ister **saz eri** olsun, bunların hepsi **icracıdır**. Bunları da kendi içinde sınıflandırmak gerekir. Toparlarsak “eser üreten, kendi eserleri ve usta malı eserleri saz eşliğinde icra eden”, “eser üretmeyen saz eşliğinde sadece usta malı eser icra eden”, “eser üreten ama müzik ve saz bilgisi olmayan” gibi özellikler göz önünde bulundurularak şöyle bir sınıflandırmanın yapılması yerinde olacaktır kanısındayız:

20. Yüzyıl Başından Günümüze Kadar Gelen Âşıkların Sınıflandırılması

A. Geleneğe bağlı kalıp, âşıklık geleneklerini yerine getiren usta âşıklar:

Bildiğimiz anlamda âşıklık tanımına uyan hem kendisine ait eserleri, hem de usta malı eser-

leri ustalikle icra edebilen, atışma vb. irticalen söz söyleme sanatına sahip olan ve aynı zamanda iyi derecede saz da çalabilen kişiler olup bunlar, icraları sırasında çok fazla sanatsal kaygı duymazlar. Onlar için asıl önemli olan eserlerindeki mesajın dinleyicilere tam ulaştırılmasıdır. Bu âşıklara *Âşık Veysel, Ali İzzet, Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, Hüseyin Çırakman, Kul Semaî, Âşık Ferrahî, Bayburtlu Hicranî, Davut Sularî, Efkârî, Posoftlu Müdamî, Hasretî, İlhamî Demir, Yaşar Reyhanî, Hasan Selmanî, Ali Gürbüz, Hacı Karakılçık* vb. örnek gösterilebilir^{1*}.

B. Geleneği Tam Yürütmediği Hâlde Halk Arasında Âşık Olarak Bilinenler:

a. Söz Eri Üretici Sanatçılar: Geleneği az çok uygulayan, hem kendilerine ait eserleri, hem de usta malı eserleri sanatsal kaygı ile icra eden, ileri derecede ses ve saz yeteneğine sahip kişiler olup eserlerdeki mesajın iletilmesinin yanında saz ve ses ustalıklarını da sergileyen sanatçılardır. (Nesimi Çimen, Kenan Şahbudak, Kamber Nar vb. gibi)

b. Saz Eri Taşıyıcı Sanatçılar: Kendilerine ait eserleri olmayıp, iyi derecedeki saz ve söz yeteneği ile özellikle eski âşıklara ait usta malı eserlerle halkın ruhunu okşayan bazı türkülerini okuyarak saz ve ses ustalıklarını sergileyen sanatçılardır. (Neşet Ertaş, Arif Sağ gibi)

Bunların dışında konu ile ilgili fikir alışverişinde bulunduğumuz bağlama ustası ve koro şefi Necdet Kurt'un bize yakın görüşlerine ek olarak "*Saz çalmayı bilmeyen, ancak güçlü ve geleneksel bir yazma yeteneğine sahip, eserlerini müzik eşliğinde değil de şiir olarak icra eden ve halk arasında kalemşör diye bilinen kalem şairleri*"ni de katmamızın yerinde olacağı görüşünü ileri sürmektedir.

Yaptığımız sınıflandırma bizim görüşümüz olup, amacımız araştırmacıları ve âşık edebiyatı ile yakından ilgilenenlerin konuyla ilgili görüşlerini almak ve sağlıklı bir sınıflandırma yapmaktır. Bu konuda konunun uzmanlarının katılacağı bir çalıştay yapmanın tam zamanıdır.

¹ * XVI-XX. yüzyıllar arasında yaşayan âşıkların kısa yaşam öyküleri için Bkz. Saim Sakaoglu, "Türk Saz Şiiri", **Türk Dünyası El Kitabı**. C.III, Ankara 1992, s.292-304.

Türk Halk Bilimine hizmetleri büyük olan değerli bilim insanı Prof. Dr. Erman Artun'a, Cenâb-Allah'tan rahmetler diliyorum.

Hiç bilmezem kezik kimin aramızda gezer ölüm

Halkı bostan edinmiştir dilediğin üzer ölüm

Yunus Emre²

Sivas Halk Bilgelğinde Ölüm

Gelişmişlik ve kalkınma düzeyi ne olursa olsun her toplumun yazılı kültürünün dışında zaman içinde oluşan ve süregelen bir sözel kültürü, inanmaları, gelenek ve göreneklere ve bunların uygulamaları vardır. Sosyo-kültürel bütünlüğün sağlanmasında halk bilgeligi diyebileceğimiz geleneksel kültürün önemi büyüktür. Halkın hafızasında duran bu bilgiler, kaydedilmesi gereken önemli bir zenginliktir.

Sivas'ta, halk kültüründe yaşayan "beşik, eşik, keşik", hayatın üç önemli safhasını işaret eden bu özlü söz, mecazlı bir anlatımla beşik; doğumu, eşik; evlenmeyi, keşik ise ölümü ifade eder. İlk defa bir sözlü kültür hazinesi olan merhum babam Kâzım Arslan (1900-1991)'dan 1960'lı yıllarda dinlediğim ve kaydettiğim bu atasözümüzü daha sonra da kimseden duymamış idim.

Yazının başındaki epigrafta, Yunus Emre'nin kullandığı "kezik" sözcüğünün bir başka varyantı olan "keşik" Orta Anadolu ve diğer bazı yörelerimizde, Sivas'ta da olduğu gibi "sıra, nöbet"³ anlamına gelir. Ölümün herkes için kaçınılmaz oluşu gerçeğine işaretle bu atasözünde "ölüm" yerine "keşik" sözcüğü kullanılmıştır.

Ölümün kaçınılmaz bir son oluşu, dünyanın her yanında ölüm etrafında oluşturulan, yaşanan

² Yunus Emre Divanı, XIII-XIV yy. 243.

³ Derleme Sözlüğü VII. TDK Ankara, 1975, s. 2771. Sivas, Gürün ve Gemerek'te söylenen keşik sözcüğü; Senirkent, Tokat, Sungurlu, Merzifon, Ünye, Tirebolu, Bor, Silifke, Elbistan, Kadirli, Refahiye, Daday, Boyabat, Avanos, Erkilet ve Konya Ereğli'sinde de bilinmektedir.

âdetlere ve yapılan işlemlere evrensel bir karakter kazandırmıştır. Bu bakımdan, aralarında coğrafi ve kültürel bakımdan ayrımlar bulunan değişik yapıdaki toplumların konuyla ilgili inançları, âdet, gelenek, ritüeller ve pratikler arasında şaşırtıcı benzerlikler görülür¹.

Halk kültürümüzde bu konuda yapılan araştırmada, malzemenen hiç fedakarlık yapılmadan hepsinin yer aldığı ve yakında yayımlanacak Beşik Eşik Keşik² kitabında üzerinde geniş olarak durulan ve hayatın ana konularından olan ölümle de ilgili anonim ürünlerde, manzum ve nesir formundaki türlerde halk felsefesinin, bilgeliğinin ve ölüme teslimiyet duygusunun yansımalarını görmek mümkündür. Sözlü kültürün kaynağı olan halkın hafızasından bu konuda tespit edilen atasözleri, deyim, mani, efsane vb. içinde bazı manzumeler de bulunmakta; bunlar içinde bazıları divan şii örneklere ve şairi bilinenler de olabilmekte, halk bilgeliğinde değişikliğe uğrayarak sözlü geleneğimizde dile gelmekte ve yaşatılmaktadır. Bu konuda üç örneğe yer verelim:

1. *Kısmetindir gezdığın yer, yer seni*

Göge çıksan da yer, yer seni

Bunun adına derler yer

Kâinatı besler, kendi yer

Babam Kâzım Arslan'dan derlenmiş olduğum bu manzume, Şeyhülislam İbn Kemal (1469-1534)'e mal edilmektedir ve şöyledir:

Kısmetindir gezdiren yer, yer seni

*Arşa çıksan akıbet yer seni.*³

2. Anneannem Sivaslı Zekiye Çermikli(1890-1969)'den derlediğim bir beyit şöyledir:

Durursa zencir-i saat durur dakika durur tık tık

Çünan ömrün tamamında ruha derler hemen

1 Sedat Veyis Örnek, *Türk Halk Bilimi*, Ankara, 1995, s. 207.

2 Müjgan Üçer, *Beşik Eşik Keşik, Sivas'ta Doğum, Evlenme ve Ölümle İlgili İnanç ve Gelenekler*. Kitap basıma hazırlanmaktadır. (Kitabevi, İstanbul)

3 Atilla Özkırımlı, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul 1990, C 1, s. 290; Cem Dilçin, *Türk Şiir Bilgisi*, Ankara 1997, s. 467.

çık çık (Çünan: Öyle, böyle)

Bu beyit, *Ölüm ve Ötesi*⁴ adlı kitabın Mehmed Emre tarafından yazılmış takdiminde şöyle verilmiştir:

Bitince zencir-i saat, durur rakkas demez tık tık

Çünan ömrün hitamında denir cânâ hemen çık çık

3. Sivas'ta Mustafa Darıcı'dan derlediğim bir manzume:

Bütün dünya benim olsa gitmez gamım, nedendir bu

Ta ezelden toprağından yaratılmış bu tendir bu

Giden gelmez, gelen durmaz, iki kapulu handır bu

*Sakin dünyaya aldanma makam-ı imtihanıdır bu*⁵

Bu manzumede geçen mısralara benzer söyleyişlere rastlıyoruz: Prof. Dr. Adem Ceyhan'ın, "Sivaslı Sarıhatipzâdeler Ailesine Ait Yazma Bir Mecmua" başlıklı çalışmasında, okuyanlara ders ve ibret verecek bazı bilgece beyitlerin mecmuayı süslediğini, şairi bilinmeyen ve hikmet vadisinde hayli bilgece şii örneklere olan "lâ-edrî" beyitleri naklederek ilk beyti şöyle veriyor:

Bütün dünya benim olsa gamım gitmez nedendir bu

Ezelden derd [ü] gamm ile binâ olunmuş [olmuş] bedendir bu (vr.62b)

Adem Ceyhan, Nüzhet Ergun'da bulunan bir mecmuaya göre bu beytin ikinci mısraı III. Murad'ın; "*İçip mest-i müdâm olsam gamım gitmez nedendir bu*" mısrasına cevap olarak Bâkî tarafından "*Ezelden gam ile bünyâd olunmuş bedendir bu*" şeklinde söylendiğini kaydediyor⁶. Referans olarak da Sadeddin Nüzhet Ergun'un kitabını⁷ veriyor. Beyit şöyle:

İçip mest-i müdâm olsam gamım gitmez nedendir bu (III. Murad)

4 Hüseyin S. Erdoğan, *Ölüm ve Ötesi*, İstanbul, 4. Baskı, 1980, s.7. Ölüm ve Ötesi adlı kitabın Mehmed Emre tarafından yazılmış "Ölüm ve Ahiret" başlıklı takdiminde yazılmış olan beyittir.

5 Sivas merkez Güney köyünden Mustafa Darıcı (ö. 1998)'den derlenmiştir.

6 Adem Ceyhan, "Sivaslı Sarıhatipzâdeler Ailesine Ait Yazma Bir Mecmua", *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarıhatipzâdeler*, Sivas, 2011, s. 136.

7 Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, ts. c. 2. s. 702.

“Ezelden gam ile bünyâd olunmuş bedendir bu”
(Bâkî)

Bu Beyitle İlgili Bir Hikâye

Bu beyit ile ilgili olarak Hayati İnanç 1.9. 2013 tarihinde Sivas Kitap Günleri’nde yaptığı konuşmada, Yavuz Sultan Selim ve Şair Vehbî ile ilgili olarak bir beyit okumuş ve hikâyesini şöyle anlatmıştı:

“Yavuz Sultan Selim’in sert bir hitabına mâruz kalan ve gücenerek İstanbul’dan ayrılan Şair Vehbî, Van’a giderek izini kaybettirir. Van müftüsüne, okur yazar olduğunu biraz da şiirden anladığını, kâtip olarak yanında çalışmak istediğini söyler ve işe başlar. Neden sonra Yavuz Sultan Selim, Vehbî’yi göremeyip vezirlerine sorunca, ‘nerede olduğunu bilmiyoruz’ demişler. Padişah ‘tez bulun’ diye hiddetlenmiş. Akıllı bir vezir padişaha, ‘siz bir mısra söyleyin Osmanlı ülkesinde her yere yollayalım, mısraı kim tamamlarsa ona hediye verelim, mutlaka Vehbî de bunu tamamlayanlar arasında olacaktır’ teklifini yapar. Yavuz hemen, ‘Bütün dünya benim olsa gamım gitmez nedendir bu’ mısraını söyler. Padişahın söylediği birinci mısra ülkenin her tarafına gönderilir. Van müftüsü de mısraı tamamlamaya çalışır ve yazdığını Vehbî’ye gösterir. Vehbî yazılanı beğenmez ve nazik bir şekilde ‘şu kelimenin yerine şunu koyarsak daha iyi olur’ diyerek ve bütün kelimeleri değiştirerek tamamen kendi söylediği mısra ile beyti şöyle tamamlar:

Bütün dünya benim olsa gamım gitmez nedendir bu
Ezelden gam türâbiyla yoğurulmuş bedendir bu

Yavuz, gelen beyitleri inceler ve beğendiği mısraı yazanın kim olduğunu sorar. Van müftüsü, diye cevap alır. O zaman kâtime, Van müftüsüne hitaben şöyle yazdırır: ‘Hediyeni yolluyorum. Sen de yanındakini gönder!’¹

1 Hayati İnanç, bu menkıbeyi 30 Ağustos -5 Eylül 2013 tarihlerinde Sivas’ta yapılan 3. Sivas Kitap Günleri’nde, “Divan Edebiyatı’ndan Hayata Bakış” başlıklı konuşmasında anlatmıştır. (1.9.2013)

TÜRK FOLKLORU DERGISİNDE YOZGAT’LA İLGİLİ YAZILAR

Dr. Doğan KAYA

Türk Folkloru dergisi 1979 ağustosunda İbrahim Aslanoğlu tarafından İstanbul’da yayın hayatına girmiştir. Aslanoğlu, *Sivas Folkloru* dergisinin son sayısı olan 78 sayıyı, 1979 temmuzunda yayımladıktan sonra Türk Folkloru ismiyle bu dergiyi çıkarmaya başlamıştır.

Türk Folkloru toplam 96 sayı çıkmıştır. İlk 19 sayısında sahibi olarak Kemal Kitapçı gözükmektedir ve bu sayılar Çemberlitaş’ta Eko Matbaasında basılmıştır. 20 sayıdan itibaren dergi yine Çemberlitaş’ta Matbaa 81’de, daha sonraları ise Osmanlı, Eslek, Çetin Ofset ve ABO gibi değişik matbaalarda basılmıştır. Boyutları Sivas Folkloru dergisiyle aynıdır. İlk sayının fiyatı 15 lira, son sayı olan 96. sayının fiyatı ise 440 liradır. Kimi zaman derginin yayın hayatında aksamalar olmuş (Ağustos 1979-Ocak 1987 90 sayı, Nisan-Haziran 1991 3 sayı), bu arada 14 Mart 1995 günü Aslanoğlu’nun vefat etmesi üzerine Ocak-Mart 1999’da oğlu Erman Aslanoğlu 3 sayı daha çıkararak toplam 8. cildi tamamlamıştır. Türk Folkloru dergisinde ise 215 araştırmacının 977 yazısı bulunmaktadır.

Gerek Sivas Folkloru gerekse Türk Folkloru dergileri, hem değerli bilim adamlarının yazılarını ölümsüzleştirirken hem de yeni Müjgân Üçer, Kutlu Özen, Musa Demirci, Esmâ Şimşek, Haluk Çağdaş, Faruk Aburşu, İsmail Hakkı Acar, İsmet Çetin, Doğan Kaya, Mehmet Yardımcı, Ali Yakıcı, Burhan Kaçar gibi daha bu işin başında olan pek çok araştırmacı ve bilim adamına kucak açmasıyla ve bir bakıma mektep hüviyetiyle de kültürümüzde ayrıca bir önemi haizdir.

Dergide, başta Türkiye’nin bütün yöreleri olmak üzere Türk halk biliminin hemen her konusuna yer verilmiştir. Bunları ana başlıklarıyla şöyle gösterebiliriz:

1. Genel Konular,
2. Halk Bilimciler,
3. Anonim Halk Edebiyatı,
4. Halk Şairleri,
5. Halk Müziği ve Oyunları,
6. Gelenek-Görenek-Töre,

7. Halk Eğlenceleri,
8. Maddi Kültür.

Dergide yer alan yörelerden biri de Yozgat'tır. Yozgat folkloruyla ilgili olarak Ali Berat Alptekin, Durali Doğan, Erdoğan Altınkaynak, Halil Atılğan, M. Adil Özder, M. Öcal Oğuz, Mustafa Uslu, Nazmi Şimşek gibi araştırmacıların yazıları çıkmıştır. Bu yazılarda; ağıtlar, maniler, bayrak kaldırma ve salâvat, Yozgat halayları, düğünlerde oynanan cirit, et satma ve talebe okutma oyunları, halk şairleri, kekil hamamı geleneği, Yozgat türküleri, sünnet düğünü gelenekleri, asker uğurlama, tekerleme ve şaşırtmaçlar gibi halk bilim bilgilerine yer verilmiştir.

...

1. Ali Berat Alptekin, "Celaloğlan Ağıtı", *Türk Folkloru*, Sayı 16, Kasım 1980, s. 20-22

(Not: Yazar Şenkaya, Silifke ve Yozgat'ta derlenen Celaloğlan ağıtlarına yer vermiştir. Yozgat'la ilgili olan metin, 1970 yılında Hayrettin Rayman tarafından derlenmiş olup a dörtlükten ibarettir. Rayman, derlemelerini Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde hazırladığı lisans tezinde kaydetmiştir.)

2. Halil Atılğan, "Yozgat'tan Derlenmiş Maniler", *Türk Folkloru*, Sayı 31, Şubat, 1982, s. 27-28.

(Not: 46 mani metni yer almaktadır. Maniler ilk kelimenin alfabetik durumuna göre sıralanmıştır.)

Halil Atılğan, "Yozgat'tan Derlenmiş Maniler", *Türk Folkloru*, Sayı 31, Mart, 1982, s. 22-24.

(Not: Önceki yazının devamı mahiyetindedir. Maniler 47-125 sıra numarası ile kaydedilmiştir.)

Halil Atılğan, "Yozgat'tan Derlenmiş Maniler", *Türk Folkloru*, Sayı 33, Mart, 1982, s. 15-16.

(Not: Yazının üçüncü ve son bölümüdür. Maniler 127-167. sıra numarası ile kaydedilmiştir.)

3. Durali Doğan, "Sorgun Folklorunda Bayrak Kaldırma ve Salavat", *Türk Folkloru*, Sayı 46, Mayıs 1983, s. 16-17.

(Not: Sorgun'da düğün geleneği içinde yer alan "Bayrak kaldırma geleneğine ve bunun icrası sırasında okunan manzum parçalara yer verilmiştir.)

4. Nazmi Şimşek, "Yozgat Halayları" *Türk Folkloru*, Sayı 47, Haziran 1983, s. 18-23.

(Not: Yozgat yöresinde oynanan erkek ve kadın halk oyunları ayrı ayrı anlatılmıştır. Hacimli bir ça-

lışma olan bu makale üç ayrı sayıda yayımlanarak tamamlanmıştır. Bu ilk yayımda Yozgat Ağurlaması, Popbili, Temirağa, Yareli Gelin, Çiçek Halayı, Şeker Halayı (Şeker Oğlun) ve Gıyılı oyunları üzerinde durulmuştur.)

Nazmi Şimşek, "Yozgat Halayları" *Türk Folkloru*, Sayı 48, Temmuz 1983, s. 13-15.

(Not: Çalışmanın bu bölümünde Cemo, Salangel, Çekirge, Karafilli, Kızlar Halayı, Dello halayları anlatılmıştır.)

Nazmi Şimşek, "Yozgat Halayları" *Türk Folkloru*, Sayı 51, Ekim 1983, s. 25-27.

(Not: Yazının üçüncü ve son bölümü olan bu bölümde Yozgat'ta oynanan halaylardan Ardıç Halayı, Bitlis, Camuz Halayı, Analı Gelin (Kamalı) ve Teknenin Bayırı oyunları üzerinde durulmuş, son olarak da yörede giyilen erkek ve kadın giysileri konusuna temas edilmiştir.)

5. Erdoğan Altınkaynak, "Sakalı Zum Zum Ederdi", *Türk Folkloru*, Sayı 49, Ağustos 1983, s. 29-39.

(Not: 1981'de Yerköy'de derlenmiş masal metnidir. Masalın sonunda yöresel sözcüklerin anlamı verilmiştir.)

6. Durali Doğan, "Eski Çamlar Bardak Oldu", *Türk Folkloru*, Sayı 50, Eylül 1983, s. 29-30.

(Not: Sorgun'un adının nereden geldiği, düğünlerde oynanan cirit, et satma ve talebe okutma oyunları ile düğün kâhyası anlatılmıştır.)

7. M. Adil Özder, "Yozgatlı Nihanî", *Türk Folkloru*, Sayı 64, Kasım 1984, s. 20-21.

(Not: 1831-1906 yıllarında yaşayan Yozgatlı Nihanî tanıtılmıştır. Cönkten alınmış şiirlerinden bir hece, bir de aruz ölçülü şiiri örnek olarak verilmiştir.)

8. Mustafa Uslu, "Yozgat Folklorunda 'Kekil Hamamı' Motifi", *Türk Folkloru*, Sayı 67, Şubat 1985, s. 6-7.

(Not: Yozgat düğün geleneği içinde yer alan "Kekil Hamamı", gelinin yıkanması, giydirilmesi üzerine durulmuş, son olarak okunan Yozgat Sürmelisi'nden bir bent örnek verilmiştir.)

9. Mustafa Uslu, "Ezgilerine Şekillerine ve Konularına Göre Yozgat Türküleri Üzerine Bir Tasnif Denemesi" *Türk Folkloru*, Sayı 69, Nisan 1985, s. 29.

BİR KOCA ÇINARIN GÖLGESİNDE

Prof. Dr. H. Dilek BATISLAM

Sevgili hocam Prof. Dr. Erman Artun'un anısına saygıyla...

Bir gün çok sevip, değer verdiğim, saygı duyduğum hocamı ebedî âleme uğurladıktan sonra; onun arkasından böyle bir yazı yazacağımı hiç düşünmemiştim. İnsan ölüme asla hazır olmuyor, olamıyor ne kendi ölümüne ne de sevdiği, değer verdiği insanların ölümüne. Ben ki, genç yaşta, genç yaşlı birçok yakınımın ölümüne tanık olmuş, ölümün acı ve soğuk yüzüyle erken tanışmış ve hemen hemen bütün sevdiklerini, yakınlarını çok vakitsiz kaybetmiş biriyim. Buna rağmen, hâlâ kendi ölümüm dışındakilere hiç hazır değilim.

Erman hocamla ilk karşılaştığımda üniversitede son sınıfa geçmiş bir öğrenciydim. Yüksek lisans ve doktora dersleri döneminde hocamın öğrencisi olmuşum. O dönemde yaptığımız derslerde çok şey öğrendiğimi, farkında olmadan bu derslerin beni pek çok konuda geliştirdiğini, yetiştirdiğini zamanla fark ettim. Doktorasını bitiren öğrencilere hocam daha farklı bir gözle bakardı. Onları artık meslektaşları olarak görür, kişisel olarak kendisinden bir şey istemedikleri sürece, kendi yollarını kendilerinin bulmaları gerektiğine inandığı için, yaptıkları işleri destekler ama gereksiz müdahalelerde bulunmaz, yeni şeyler yapma çabalarını engellemezdi. Yardıma ihtiyaç duyanlar onun kapısının sonuna kadar daima herkese açık olduğunu, kimseyi geri çevirmeyeceğini bilirdi.

Hocam benim için gölgesine sığındığım ulu bir çınar ağacı gibiydi. Ne zaman hangi konuda bir fikre, yardıma ya da bilgiye ihtiyaç duysam daima kapısını en kolay çalabileceğim insandı. Doktora tez danışmanım olmasa da çoğu zaman kendisinden çok yardım, teşvik ve destek gördüğüm için meslektaşlarımdan bazıları hocamın benim danışmanım olduğunu zannederlerdi. İlk kez denediğimiz ya da yapmak istediğimiz akademik etkinliklerimizin arkasındaki itici güç, bizi destekleyen ve cesaretlendiren kişi hep Erman Artun Hocam olmuştur. Akademisyen ve hoca olarak iyi niyetini ve yardımseverliğini bütün öğrencilerinden asla esirgemediği için odasından öğrencileri hiç eksik olmazdı.

Çalıştığımız her iki binada da hocamla odalarımız karşı karşıyaydı. O nedenle birbirimizle sık görüşürdük. Mesai saati başlarken ya da biterken karşılaşmalarımız bile, benim açımdan çoğu zaman bir şanstı. Çün-

(Not: Türkü hakkında genel bilgi verilikten sonra Yozgat türküleri yapı ve konularına göre tasnif edilmiş, “Yüce Dağ Başında”, Kuşburnuyu Budarlar”, “Yozgat Sürmelisi” ve “Felek” adlı türkülerin metni verilmiştir.)

Mustafa Uslu, “Ezgilerine Şekillerine ve Konularına göre: Yozgat Türküleri Üzerine Bir Tasnif Denemesi” *Türk Folkloru*, Sayı 69, Haziran 1985, s.23-25.

(Not: Satirik Yozgat Türküleri, (2 örnek), Değişik konular üzerine yazılmış Yozgat türküleri (1 örnek), Tören ve mevsim üzerine söylenmiş Yozgat türküleri (1 örnek), Pastoral Yozgat türküleri (2 örnek) ve Oyun havası niteliğinde Yozgat türküleri (1 örnek) konusuna açıklık getirilmiştir.)

10. Mustafa Uslu, “Yozgat’ta Sünnet Düğünü Gelenekleri”, *Türk Folkloru*, Sayı 72, Temmuz 1985, s. 19-20.

(Not: Yozgat’ta sünnet geleneği ve buna bağlı olarak mevlit okutma, sünnet hamamı, sünnet çocuğunun giydirilmesi, gezdirilmesi, kirve, sünnet yemeği gelenekleri anlatılmıştı.)

11. Nazmi Şimşek, “Akdağmadeni’nde Gençlerin Askere Uğurlanışı”, *Türk Folkloru*, Sayı 72, Temmuz 1985, s. 21.

(Not: Askere gidecek delikanlının davet gezmesi, gece düzenlenen eğlenceler, imam eşliğinde köyde topluca yapılan dualar üzerinde durulmuş, konu ile ilgili 8 adet mani metnine yer verilmiştir.)

12. Mustafa Uslu “Yozgat’tan Derlenen Tekereleme ve Şaşırtmaçlar”, *Türk Folkloru*, Sayı 86, Eylül 1986, s. 29.

(Not: Yazıda doğrudan doğruya konuyla ilgili olarak 85 adet örnek metin verilmiştir.)

13. M. Öcal Oğuz, Yozgatlı Âşık Hacı”, *Türk Folkloru*, Sayı 87, Ekim 1986, s. 31-33.

(Yazıda 1941’de Çayıralan’ın Aşağı Yahyasaray köyünde doğan ve geçimini yazdığı destanları satarak sağlayan Hacı tanıtılmış; şiirlerinden örnek dörtlükler verilmiştir.)

14. M. Öcal Oğuz, “Yozgatlı Hüznî’nin Manileri”, *Türk Folkloru*, Sayı 89, Aralık 1986, s. 26.

(1879-1936 yıllarında yaşayan Kurt İmam lakabıyla tanınan, Hüznî ve Hizbî mahlaslarını kullanan şair Mehmet’in kaleme aldığı 12 adet manisi kaydedilmiştir.)

kü, hoca keyifsiz olduğumu anladığı zamanlarda güzel bir şaka ya da espri yapar yüzümü güldürür, sıkıntımı unuttururdu. Yüzümde bir gülümsemeyle odama geçer, çalışmaya başladım. Hocamın her biri bizim için bir atasözü değerindeki kalıp sözleri, şakaları zamanla bizlerin de dilinde dolaşmaya başladı. Meslektaşları, öğrencileri olarak bizler de “Erman Hocamın dediği gibi” sözleriyle başlayan cümleler kurar olduk. Bence bu durum uzun yıllara dayanan karşılıklı sevgi ve saygının, yardımseverliğin, içtenliğin eksik olmadığı hoca-öğrenci ilişkilerinin ve mesai arkadaşlığının sonucuydu.

Benim için yaklaşık 20 yılı aşan bir süreyi aynı iş yerinde geçirdiğim çok sayıp sevdiğim, değer verdiğim her zaman iyilikle ve güzellikle hatırlayacağım hocamı tanımlayacak kelimeleri bulmak zor. Ama onun hoşsohbet, içten, iyi niyetli, şakacı, yardımsever, hoşgörülü, olumlu, dışa dönük, çalışkan ve üretken, kendisiyle ve çevresiyle barışık, kimi zaman kendi kendisiyle bile dalga geçebilen, hep ince mizahıyla yüzümüzü güldüren insan olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.

Babamı kaybettikten sonra hocamı ikinci babam gibi kabul etmiş ve bu düşüncemi kendisiyle de paylaşmıştım. Zaten, hocam sadece benim gözümde değil bütün öğrencilerinin gözünde de babacan tavrıyla “en baba hoca” olarak daima sayılıp sevilmişti. Hocamın samimiyetine, iyi niyetine olan inancım ve tecrübesine duyduğum güven nedeniyle benim açımdan yeni, içinden çıkılması zor görünen birçok konuyu ilk kez hocamla konuşur, onun fikrini alıp danıştıktan sonra karar verirdim. Fikir alışverişlerimiz sadece akademik hayatla sınırlı kalmaz kimi zaman hayatın başka alanlarıyla da ilgili olurdu.

Erman Hocamla, öğrencileriyle, bölümümüzdeki başka hocalarımızla birlikte az ya da çok gruplar hâlinde birlikte pek çok akademik toplantıya katıldık. Kültür ve sanat etkinliklerinde, gezilerde her biri güzel anılarla, hoşluklarla, mizah hikâyelerine konu olacak eğlenceli zamanlar geçirdik. Ortak arkadaşlarımız ve anılarımız hayatımızı zenginleştirdi. Hocamın aile fertlerini, eşini, oğlunu ve kızını tanıdım. Onlarla da ayrı ayrı güzel zamanları duyularımızı, düşüncelerimizi paylaştık. Hocamın ailesi kimi zaman bizim de ailemiz oldu. Acı tatlı, iyi kötü günler beraberce yaşandı.

Akademik hayatta en çok şey öğrendiğim hocalarımdan birinin Prof. Dr. Erman Artun olduğunu içtenlikle ifade edebilirim. Benim için, genellikle yazdığım akademik yazılarda, katıldığım akademik toplantılarda

çalışmalarımı, bildirimlerimi çoğu zaman ilk kez okutmaya cesaret ettiğim kişi daima Erman Hocam olmuştur. Çünkü, yanlışlık ve eksikliklerimi yapıcı, olumlu ve üzmeden söylemeyi başarabilen ender insanlardandı. Her zaman, akademik olarak hangi konuma ulaşmış olursam olayım, yazdığım bütün metinleri fırsat bulabilirsem, hocamın da zamanı uygunsa, mutlaka hocama okutup fikrini aldıktan sonra, son kez okuyup gözden geçirerek tamamlardım. Hocam da zaman zaman kendi yazılarını gönderir fikrimi sorardı. Bu gözden geçirmeler sırasında karşılıklı olarak fikirlerimizi çekinmeden söyleyecek durumda olmamız onun yüce gönüllüğünden ve bizlere de öğretmeye çalıştığı eleştiriye, yeni fikirlere açık olma düşüncesindedir.

Hocayı kaybettiğimizi öğrendiğim gün içimde bir yerde büyük bir boşluk hissettim. Hemen her şeyi konuşup danışabildiğim, çekinmeden yardım isteyebileceğim, kapısını her zaman rahatlıkla çalabileceğim, meslek hayatımdaki pek çok ilki yaşarken daima yanımda olduğunu bildiğim bir bilge insan artık yoktu. Oysa, daha emekli olmasının üzerinden bir yıl bile geçmemişti. Hocam emekli olduğu zaman da onunla artık eskisi kadar sık birlikte zaman geçirme fırsatı bulamayacağımı bilmek beni üzmüştü, ama hâlâ aynı şehirde olduğumuz için ve iletişimimiz devam ettiğinden bu sürece biraz daha kolay alışmıştım. Hocamın bölümden ayrıldığı dönemi biraz daha farklı algılamamda giderken kendi çalışma odasını bana emanet etmesinin de etkisi oldu. Hocamın odasında çalışmaya başlamaktan, aynı masada oturmaktan gurur duydum ama, bu benim için bir bakıma birlikte geçirilen zamanları, anıları daha sık hatırlamak ve hüzünlenmek demektir.

Erman Artun Hocamın yaptığı akademik çalışmalarla, yazdığı kitaplar ve yazılarıyla, Adana'nın kültür hayatının gelişimindeki değerli çabalarıyla her zaman hatırlanacağını biliyorum. Ama o, ben ve benim gibi hayatına dokunduğu, yetiştirdiği, rehberlik ettiği, değer verdiği öğrencileri ve meslektaşları arasında saygı duyulan, kıymeti bilinen bir bilge insan olarak da unutulmayacaktır. Hocamdan öğrendiğimiz bütün güzel şeyler biz yaşadığımız sürece aslında bizimle birlikte başkalarına aktarılarak yaşamaya devam edecektir. Değerli hocam, seni her zaman sevgi, saygı, iyilik ve güzelliklerle anacağız. Mekânın cennet olsun.

Sizi tanımayı ve sizin öğrenciniz olmayı bir şans sayan Prof. Dr. H. Dilek Batislam.

Bu yazımı kadim dostum, sevgili arkadaşım Erman Artun'un anısına değil onun zengin, üretken, mutlu ve yegane hayatının ebedî kutlanması adına kaleme almaktayım. Sevdiği işi yapmanın verdiği zevkle bilimle adeta arkadaş olmuşçasına keyifli günler geçiren aziz meslektaşımın yapıtları, kendisinin bizimle hâlâ yaşadığına dair kanıtları olarak bu kutlayışın armağanlarından başka bir şey değildir.

Daha dün Erman Artun Armağanı için "Güvenilir Dost Erman Artun" başlıklı hatıra yazımı yazarken emekliliği ve Kanuni Üniversitesinde yeni göreve başlaması konusunda kendisini kutlarken, ölümüne dair acı haber geldi. O anda 32 yıllık dostluğumuz, ortak çalışmalarımız, hüznlerimiz, mutluluklarımız, kısacası tüm yaşanmışlıklar gözümün önünden geçiverdi. Erman Artun Belgrad Üniversitesi Filoloji Fakültesinde Türk Dili Okutmanı olarak 1984 yılında görevlendirildiği zaman henüz 36 yaşında olduğu hâlde, bıyıklı, ciddi yüzlü olan bu yeni meslektaşımızın hep takım elbise ya da gömlekle pantolon giymesinden dolayı bizden çok daha yaşlı olduğunu zannediyorduk. Hâlbuki kısa bir süre sonra o ciddiyet görüntüsünün altından çok hassas, sevecen, dostane kişiliği ortaya çıkmıştı ve benimle, bölümdeki arkadaşlarla, öğrencilerle, Belgrad'daki diğer önde gelen Türkologlarla ve özellikle Türk Hava Yolları'nın Belgrad'daki ilk ofisini açan Sabri Kuşbeyzi Bey ile bütün genç insanlara mahsus olan rahatlık ve sadelikle güzel dostluklar kurmuştu.

Erman Bey, geldiği yeni ortamda boşuna vakit kaybetmiyordu. Fakültemizde çalışan yabancı okutmaların genellikle kaldığı yurttan kalmayıp ailesi gelir diye bir daire kiraladı ve bir araba satın aldı. Düzgün Sırpça ve kendi derslerinde uygulamak amacıyla o zamanki Yugoslavya'da dil öğretiminde kullanılan yöntemleri ve yaklaşımları öğrenmek için Yabancı Diller Enstitüsünde Sırp dili kursuna kaydını yaptırmıştı. Kurstaki "öğrencilik" tecrübesinden, öğrencilerimizle yaptığı derslerden faydalanarak ve Sırpça yazılması gereken kısımları ben tamamladıktan sonra okutmanlık derslerinde kullanılmak üzere ilk ve bugüne kadar tek kalan *Vežbanja iz savremenog turskog jezika sa tekstovima*

(Metinlerle Çağdaş Türk Dili Alıştırmaları) adlı ders kitabını el yazısı olarak hazırlamıştı. O yıllarda Erman Bey daktilo makinesini kullanmayı hiç sevmiyor, bütün yazdıklarını, hatta doktora tezini bile elle yazıyordu. Kendisi 1987 yılında Türkiye'ye döndükten sonra el yazısını ben eski daktilo makineyle daktilo metnine aktardım ve basılması için fakültemizden gerekli izinleri aldım. Kısa bir süre sonra bu eser Filoloji Fakültesi tarafından 1988 yılında teksir kitap olarak basılmış ve uzun yıllar piyasada tükenene kadar derslerde kullanılmıştır. Kasım 2013 yılında bana "Yabancılara (Yugoslavlara) Türkçe kitabımı tekrar basma konusu gündeme gelmişti" diye yazmış, kitabını gözden geçirip bilgisayar ortamında kitap formatında tekrar yazdırmış ve benim Sırpça eklemelerimi yaptıktan sonra bastırmak istemişti. Ama o dönemde başka konularda yaptığım hummalı çalışmalarımın dolaylı bu ortak çalışmamızı sona erdiremememin üzüntüsünü halen derinden hissetmekteyim.

Belgrad'a geldiğinde Erman Bey'in ikinci büyük isteği doktora çalışmasını yapmaktı. O yıllarda yaşadığı Tekirdağ'da cemel oyunları ilgisini çektiğinden Yugoslavya'dayken de cemel ritüelini araştırmaya karar vermişti. Böylece Belgrad'daki görevine başladıktan sonra eski Yugoslavya'nın en kıdemli Türkolog Prof. Dr. Duşanka Boyaniç Lukaç'ın (1927-2004) yardımıyla doktora tezinin konusunu "Cemel Ritüeli ve Balkanlardaki Variantları" olarak belirttikten sonra Yugoslavya'nın Kosova Bölgesindeki cemel ritüeli üzerine incelemeler ve araştırmalar yapmaya başlamıştı. Duşanka Hocamız ikimizin de doktora danışmanı olduğundan (doktora tezimin konusu "Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Dili – Türkçede Özleştirme Akımına Bir Bakışla" idi) günler ve aylar onun alaturka döşenmiş evinde beraber bilimi, doktora çalışmalarımızı, Türk edebiyatını, dünya sorunlarını konuşmuş ve bazen de münazara şeklinde tartışmıştık. Benim tek isyan ettiğim şey ikisinin de fazla sigara içmeleri idi ama bilim ve dostlar için insan nelere katlanmaz ki! Bize çok katkısı olduğunu düşündüğüm bu sohbetlerin ve tartışmaların dışında birbirimize fazlasıyla yardım etmiştik. Tezini hazırlarken Erman Bey'e ülkemizde uygulanan bilimsel kural-

larını gösterir, cemel ritüeli ile ilgili Sırpça yazılmış metinleri Türkçeye çevirirken o da bana o yıllarda hazırladığım ve sonradan Türk Dil Kurumu tarafından 1997 yılında basılan ilk Türkçe-Sırpça Sözlük için özellikle halk bilimi ile ilgili tam anlayamadığım bazı terimlerin anlamını derinliğine izah eder Sırpça karşılığını bulabilmem için örnekler verirdi. Ayrıca, Dağlarca'nın bir şiirinin tahlilini yaparken takıldığımda yardımlarını hiç bir zaman esirgemezdi. Duşanka Hocamızla birlikte bilimle uğraşmak ikimiz için de dünyanın en zevkli işiydi. O zaman Yugoslavya'da halkların (yani azınlıkların) ana dilleri üzerine her seviyede eğitim alma imkânı olduğu için, Duşanka Hanım'ın teşvikiyle Erman Bey doktora tezini Priştine Filoloji Fakültesi Doğu Dilleri Bölümünde 1988 yılında Türkçe olarak savunmuştur. Ankara'da 1999 yılında basılan doktora tezinin ön sözünde "Bu araştırmamı yaparken her zaman görüşlerinden yararlandığım değerli Türkolog Dr. Dusanka Bojaniç'e ... Sırpça, Makedonca ve Arnavutça kaynakları çeviren dostum İskender İbrahimi'ye ve Doç. Dr. Mirjana Teodosijeviç'e ... Teşekkürü borç bilirim" şeklinde bize şükranlarını sunmayı unutmamıştır.

Bilim dünyasından başka Erman Bey'in sosyal hayatı da gıpta edilecek seviyedeydi denilebilir. Onun samimi arkadaşı Sabri Beyle Belgrad'ın gezmediğimiz yer kalmadı, akşamları arkadaşları için Türk yemekleri hazırlar, halk bilimci olan arkadaşımızın Türk mutfak kültürünün de ustası olduğuna hayran kalırdık. Tarık Dursun K.'yı "Ona Sevdigimi Söyle" adlı kitabını Sırpçaya çevirdikten sonra kendilerini Belgrad'a davet etmiştim. Meşhur Türk yazarıyla doğal olarak ikimiz ilgilendik ve kendisini dersimde öğrencilerimize tanıttık (Erman Artun Armağanı kitabında o derste çekilen fotoğraf basılmıştır). Yani Belgrad'da hoş, ilginç bir etkinlik oldu mu biz ordaydık.

Yıllar geçerken ve dostluğumuz samimiyetinden hiç bir şey kaybetmeden devam ederken dostum Erman, ben sana nelere nelere teşekkürü borç bilirim? Türkçe metinlerimi düzelttin, eşin Ayfer'le beni Tekirdağ'da misafir ettiniz, kitabımın tanıtımını yazdın, bana Türkiye'den lazım olan kitapları her zaman ücretsiz olarak gönderdin, Türk Dil Kurumu, benim hazırladığım Türkçe-Sırpça Sözlüğünün ikinci baskısını başka birinin adıyla yayınladığı zaman o sözlüğü uzun yıllar nasıl hazır-

ladığımı bildiğin için yaşadığım haksızlık sırasında beni ne kadar çok teselli ettin! Bilgisayar vasıtasıyla Türkoloji ile ilgili yeni çıkan yazılarının yanı sıra, beni sevindirmek güldürmek için 2.12.2013 - 25 Ocak 2016 tarihine kadar 423 tane "çok enteresan, harika bir çalışma, harika görüntüler, mutlaka izleyin, muhteşem bir arşiv, mutlaka seyretmeli, süper süper, şiir keyfi, haftanın nostaljisi, muhteşem bir arşiv, dostları olmalı insanın, ne güzeldir!" ve sairre başlıklı iletici gönderdin. Mostar ve Zagreb'deki Türkoloji Sempozyumlarında dostluğundan beni mahrum etmedin. Mostar'da iken Prof. Dr. Duşanka Hanım ve Prof. Harid Fedai ile sohbetlerimizi, Zagreb'de iken kristal alış verişimizi, şakalaşmamızı nasıl unutabilirim?

2013 yılında Ayfer Hanım'la Balkan turuna çıktığınızda beni Belgrad'da ziyaret ettiğiniz için sana nasıl teşekkür edebilirim? Oğlum Stefan'la sizi Hotel Astoriadan aldık ve Madera Restoranına götürdük; yedik, içtik, güldük, hatıralarımızı yeniledik, hediyelerimizin değiş tokuşunu yaptık, tekrar Belgrad'da ya da Adana'da görüşme dilekçelerimizi dile getirdik. O güzel gecenin son görüşmemiz olacağını nasıl bilebilirdik?

25 Ocak'ta seni Aralık ayında Belgrad'da yapılacak olan Türkoloji Bölümünün 90. Yıldönümü kutlamasına davet etmiştim. Bu vesileyle hazırlamakta olduğum uluslararası antoloji için bir de yazı göndermeni rica etmiştim ve sen memnuniyetle kabul etmiştin. Ama maalesef ilk defa bana verdiğin sözü tutmayacaksın, sevdiğin Belgrad'ı bir kez daha görmeyeceksin, ziyaretinle bölümümüzün kutlamasını yüceltmeyeceksin ve en eski Belgrad dostunu Miryana'yı fıkralar anlatıp güldürmeyeceksin. Bana göndermiş olduğun Prof. Dr. Erman Artun Armağanı Kitabı 24. Mart 2016'da postayla bana ulaştığında sana teşekkür etmek ve bana her zaman mektupların sonunda yazdığın gibi ben de sana "Özlendiniz efendim" yazmak isterdim ama 10 Şubat 2016'da beni tanıştırdığın arkadaşımız Dilek Batislam Hanım'dan "Maalesef bugün Erman hocayı kaybettik" üzücü haberini aldıktan sonra sana bir tek söz bile yazamazdım ne de gür sesini duyamazdım.

Şimdi ancak 'Çok özleneceksiniz efendim!' diye haykırarak derin üzüntülerimle Nur içinde yat Belgrad beyefendisi Erman Artun diyebilirim.

Insanoğlunun ölümlü olduğunu biliyoruz. Kendimiz, sevdiklerimiz bir gün kaçınılmaz son ile karşılaşacağız. Her canlı tadacak bu inancın da doğanın da bize öğrettiği bir şey. Peki bunu kabul etmek, kendimizin ya da sevdiklerimizin başına gelebileceğini kabullenmek kolay mı? İşte bu bilmek ile kabullenmenin çeliştiği nokta. Sevdiklerimizde bu sonu düşünmek ne kadar acıdır içimizi, bu nedenle de hiç yakıştıramayız. Ölüm çünkü çok yaşlılara yakışır. O “çok” konusunun ise miktarı yoktur çünkü her ölüm erken ölümse kimse çok yaşlı değildir zaten. Fakat bir gerçek var ki Erman Hocam için ölüm çok erkendi. Hâlâ öldüğüne aklım bilse de yüreğim inanmıyor ki telefon açsam sesini duyacağımı düşünüyorum. Hayat dolu bir insan, yaşamayı seven, etrafındakileri seven, yaşamla ve etrafıyla barışık bir insan, hiçbir konuyu ertelemeyen, yorgunluk olacağını bildiği konularda bile enerjisini esirgemeyen bir insan olunca nasıl olur da şu anda olmaz diye düşünüp ölümü bir türlü yakıştıramıyorum, aslında kabullenemiyorum.

1991 yılındaki karşılaşmamızdan bu yana yıllar geçti. Adana'ya yeni gelmiş olan hocam, yüksek lisansa yeni başlayan ben... Hayatın bana sunduğu şanslardan biri hocamın Adana'ya gelmesi, Çukurova Üniversitesinde göreve başlaması. Bu karşılaşmanın ardından hocam dünyadan ayrıldığı ana kadar benim yaşamımda kimi zaman hoca, kimi zaman ikinci baba, kimi zaman dertleştiğim arkadaşım oldu. Aynı sevgiyi ve saygıyı eşi Ayfer Hanım'a da hissettiğimizden bu yakınlık aile bağı şeklindeydi. Çocukları ile aynı şekilde. Bu nedenle klasik danışman hocanın ötesinde oldu öğrencileri için. Benim olduğu kadar ailemin de güzel günlerini tebrik eden, sevincini paylaşan, kötü günlerinde arayan, yapabileceğimiz bir şey var mı diye soran hocam için ne acı ki biz bir şey yapamadık. Bir hafta içinde elimizden uçup, başka bir dünyaya yol aldı.

Karşılaştığım andan, aramızdan ayrıldığı ana kadar sadece okul değil, akıl danışmak için de hep hayatımda oldu hocam. Hayat her zaman çok iyi

olmuyor. Sıkıntılarım olduğu zaman, işle ilgili, dünyayla ilgili, o zaman hocam: “Değiştiremeyeceğin şeye katlanacaksın, derdi...” İlk duyduğumda yer etmeyen bu durum sonra yaşamın içinde gerçekten de değiştiremeyeceğim şeyler için çırpınmanın bize zarar olduğunu gösterdi. Hocam haklı çıktı. Kimi zaman yaşamı, aileyi, sosyal ilişkileri konuşurduk. Diyorum ya hocalık kadar, ağabeylik, ikinci babalık, arkadaşlık da yapardı bize. Bu konuşmalarda “Her aile kendi içinden bir kurban çıkarır” derdi. Evet, etrafımızı inceleyince gördük ki yaşanmışlığın getirdiği bu tespit ne kadar doğru.

Çalışmalar içinde de tıkanıldığımız anlar olurdu. Çalışır didinir o dönem incelediğimiz bir konuda bir şey bulamazsak “Yok da bir tespittir” derdi, “O nedenle kendini tıkanmış hissetme”. Gerçekten halk bilimci için “Var” ne kadar kıymetliyse anladık ki aslında “Yok” da o kadar kıymetli. Hayat ve akademik tecrübesinin sonucu olarak artık bizim atasözü gibi kullandığımız cümleleri ile pek çok konuda akıl vermiş, yol göstermiştir.

Gittiğimiz yurt dışı, yurt içi kongreler hocam ile şimdi düşününce buruk bir şekilde içimi acıtan anılar oldu. Her kongre ayrı bir heyecan, ayrı bir yolculuk ve güzel anılarla yüklü şekilde dönüştü. O kadar taze ki hocamı kaybetmenin acısı şu anda o geçen güzel anıları düşünmek gülümsetmiyor, gözden yaş akıtıyor. Kendi emeklilik çalıştayından önce son olarak kongre nedeniyle Petersburg'a gitmiştik. Orada ben hiç yaşamadığım şekilde hastalandım, kaldığımız süre boyunca rahatsızlığım gittikçe arttı, o rahatsızlığım dönemdeki endişeli baba hâlini hiç unutmuyacağım. Bir bu mu, ne çok anı var o seyahatlerden... Kongre seyahatlerinde Erman Hoca varsa kendimizi daha güvende, daha kendimizden emin hissederdik. Öğrencinin o anki akademik unvan durumuna göre değil de birikim durumuna göre davrandığı için doktora öğrenciliğimiz döneminden itibaren bilimsel toplantılara katılmamız için teşvik etti. Öğrenciliğimin üzerinden yıllar geçti ve yıllardır da öğretim üyesiyim, hangi toplantıya gitmişsek hem yeni tanıştırmalar-

da çalışmalarımın bahsedip onurlandırarak ta-
nıstırırdı hem de konuşmayı dinlemeyi asla ihmal
etmez ve mutlak gururla tebrik ederdi. O zamanda
farkındaydım ve farkındaydık diğer hocalara ben-
zemediğinin. Hiçbir metnin altına benim de adımlı
yazın demedi ki bu bizim tez çalışmalarımız üye-
rinden yapılanlar bile olsa. Üstü üste konya boyuna
yaklaşan kitapları, sayısız toplantı bildirisi, sayısız
makale, aldığı ödüller hocamın tevazuunu hiç et-
kilememişti. Bize de söylediği şey “Siz beni geçme-
dikten sonra benim hoca, sizin öğrenci olmanızın
bir anlamı yok.” Bu sözü söylemek kolaydır da
bunu uygulamak zorduk. Kaç hoca öğrencisinin
kendisini bilim dünyasında geçmesinden hoşlanır.
Biz hocamı geçecek kadar ne çalışma yaptık, ne de
o birikime şimdilik sahibiz ama o her gün bir adım
daha ilerlememiz için danışmanlık durumu bitmiş
olmasına rağmen hocalık sorumluluğu ile hep ya-
nımızda oldu.

Hocam 10 Şubat 2016’da aramızdan bedenlen
ayrıldı. Şu an olayın gerçekliğini sorgulama du-
rumundayım, elim çok kez telefona gidiyor hâlâ
bir şeyler sormak için, özlem var, pek çok konuyu
konuşma ihtiyacı var... Dedim ya her ölüm erken
ölüm ama hocam için çok erkendi, yeni üniver-
sitesindeki dekanlığı için, yetiştireceği öğrencileri,
yazacağı kitapları, makaleleri için ailesi ve bizim-
le paylaşacağı anlar için çok erkendi... Allah’ın
takdirini sorgulamak bize düşmez sadece Allah’tan
ailesine ve bize sabır vermesini ve hocamın üzerin-
den rahmetini eksik etmemesini, mekanının cen-
net olmasını dileyebiliriz. Yüzü hep gülen hocam
yattığın yerde de gül, nur içinde uyu...

DÖRTLÜK

-Erman Hoca'nın Anısına-

*Eski bir cöknür hayat, kim bilir içinde ne yok, ne var?
Bir masal kuşudur Erman Hoca, bu fani dünyadan uçar.
Yetim kaldı Rumeli, Tekirdağ yetim kaldı Adana
Buruk bir vedadır gayri türküler, masallar ağlayan nar...*

Feyyaz SAĞLAM

YOKLUĞUNA ALIŞAMADIK

Yrd. Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ

Belki de böyle bir yazıyı kaleme almakta en
çok zorlanan kişilerden biriyim. Hocamı
1998 yılının Eylül ayında tanıdım. Lisans
eğitimime başladığım yıl Türk Halk Edebiyatı
dersimizi hocamızdan alıyorduk. Daha o günler-
de halk kültürünün, halk edebiyatının ne kadar
önemli olduğunu ondan öğrenmeye başlamıştım.
Babacan ve güler yüzlü hâli ile dersleri çok zevkli
ve hızlı geçiyordu. Dört yıl boyunca hocamızdan
aldığımız halk edebiyatı ve halk kültürü bilinci
bende olduğu gibi birçok arkadaşımızda da yeni
ufuklar açmıştı. Daha o dönemlerde öğrencileri
kendilerine güvenmeleri ve akademik hayatta ba-
şarılı olmaları için hiçbir sebep olmadığı konu-
larında hep cesaret ve moral verirdi.

2002 yılında lisans eğitimimi tamamlamamın
ardından yüksek lisans yapmak için aklıma ilk
gelen alan da yine Türk Halk Edebiyatı olmuş-
tu. Akademik hayatın bu ilk basamağında hocam
ile çalışabilmek benim için çok önemli bir şans-
tı. Yüksek lisans tez konumu ararken hocamın
söylediği “herkes kendi kapısının önünü süpüre-
cek, kendi memleketinin monografisini yapmak
varken neden başka konu düşünüyorsun” sözleri
hâlâ kulaklarımda. Alan araştırması için kılavuz ve
kaynak kişilerin bulunması gibi birçok konuda da
hocamın desteğini hep arkamda hissettim. Tezi-
mi tamamladıktan sonra tez savunması benim için
çok zorlu ve heyecanlı bir aşamaydı. Hocam diğer
savunmalarda ve yeterlik sınavlarında olduğu gibi
yaptığımız işin önemini vurgulayarak cesaret veriri
ve adayı hep rahatlatırdı.

Yüksek lisans tezim ile başladığım araştırma gö-
revliliğim süresince hocanın asistanı olmak benim
için çok büyük bir gururdu. Zamanla hoca ile olan
ilişkimiz baba-oğul durumuna dönüşmüştü. O dö-
nemde hem hafta içi akşam geç saatlere kadar hem
de hafta sonları bölümde çok yoğun bir tempo ile

çalışıyorduk. Bu yoğun çalışma temposu hocayla olan bağlarımızı da kuvvetlendirmişti. Akademik hayatımın önemli bir aşaması da sempozyumlardır. Yurt içinde ve yurt dışında sempozyumlara gitmek ve bildiri sunmak önemli bir tecrübeydi. Hocam sempozyumlara gitme ve bildiri sunma konusunda da çok destekleyici ve cesaretlendirici olmuş ve beni teşvik etmiştir. Böylelikle birçok sempozyuma hocam ile birlikte katılma ve diğer hocalarımızla tanışma fırsatı bulmuştum. Doktora aşamasında tez konumun tespitinde, alan araştırması çalışmalarında hocamın destek ve tecrübesi hep yanımda oldu. Osmaniye ve Adana'nın köylerinde gittiğim alan araştırması çalışmalarına hocamın bizzat katılması benim için gurur verici bir durumdu.

Yıllar o kadar çabuk geçti ki; dört yılı lisans öğrenciliği olmak üzere 17 yıl boyunca hocamla birlikte çalışma fırsatım oldu. Asistanlığım ve öğretim üyeliğim boyunca baba desteğini hep yanımda hissettim. Öyle ki artık kendimi hocamın ailesinin bir parçasıymış gibi hissettim. 2015 yılının 4 martında hoca emekli olduğunda bu yeni duruma alışmak çok zor oldu. Okul dışında görüşsek de artık her gün hocayı göremeyecek olmak, her başım sıkıştığında ona danışmamak oldukça zordu. Hocamın emekliliğinin üzerinden yaklaşık 10 ay geçtikten sonra 2016 yılının şubatında hocayı kaybettik. Benim için hocanın kaybı sadece "hocasını kaybetmek" değil "babasını kaybetmek" kadar üzücü ve alışması zor bir olaydı. Hocamın yokluğuna hiç alışamadım, sanki bir yerden çıkıp gelecek, telefonun ucundan seslenecek, sempozyumları haber verecek, bizi bir baba gibi sevecek, destek ve cesaret verecek... Arkasında bıraktığı eserleri ve yetiştirdiği öğrencileri onun hatırasını hep yaşatacak. Nur içinde yat, canım hocam...

ADI ERMAN'DI DERDE DERMANDI...

Harid FEDAI

Erman Bey'le kültürel etkinlikler vesilesiyle tanışmıştık. Yıllar ilerledikçe sohbetlerinin, fikirlerinin tutkunu olmuştum. Halk edebiyatı ağırlıklı çalışmaları ilgimi çekiyor, Güney Anadolu ile Kıbrıs edebiyatları arasında benzerlikler kurmaya çalışıyordum. Aldığım davetlere Erman Bey gibi yakınlık duyduğum birkaç arkadaşın katılacaklarını öğrenmek de ayrı bir mutluluğa vesile oluyordu. Onun Kıbrıs günleri ise unutulacak gibi değildir.

Rumeli'ne tutkunluğumu yakınlarım bilirler. Aldığım davetler arasında Rumeli hep öncülük taşırdı. Sohbetlerimiz esnasında söz oralardan açılınca Erman Bey'in de aynı şekilde düşüncelere sahip olduğunu görmek, dostluğumuzu daha da pekiştirmişti. Bir seferinde Tuna'dan, Belgrad'dan, oralarıyla tarihî ilişkilerimizden söz açılmışken Erman Bey'in hâlini görmek, sözlerini dinlemek tam anlamıyla bir mutluluk vesilesi olmuştu. Her görüşmede söz dönüp dolaşır Rumeli'ye gelir ve daha çok Belgrad üzerinde yoğunlaşırdı. Belgrad Üniversitesinde çalışması da benim için sürpriz olmuştu. Oradaki ortamın güzel bir tarifini yapar, öğrencileri, dersleri üzerindeki duygu ve düşüncelerini sohbet havası içinde yorulmadan, usanmadan sıralardı. Söz Belgrad'a gelmişken Sırp yazar İvo Andriç'in "Drina Üstündeki Köprü" adlı eserinden söz etmemek elbette olmazdı. Konuyu bir vesileyle gündeme getirir, tarihî olayları, önemli kişileri, türlü yerleri, siyasî gelişmeleri birer birer sıralardı. Ben de her seferinde romanı gözden geçirir, anlatılanları yaşar gibi olurum.

Günler bu tür etkinliklerle sürdürülürken BALTAM'dan bir davet geldi: 25-29 Ekim 2006'da Zagreb'de IV. Türkoloji Sempozyumu yapılacaktı. Konuyu, oraya yakın yerlerden seçmek doğru bir tutum olur, dedim. Aklıma ilk gelen Drina Köprüsü olmuştu. Ama eser hacimli ve çok yönlü. Bir bütün olarak tanıtmak da pek ilgi çekici olmaz, dedim ve aklıma şu geldi: Türkçe çevirinin sonuna Türkçeden Sırpçaya geçen kelimelerin listesi eklenmişti. Kitabı türlü zamanlarda tekrar tekrar okuduğum için daha başka kelimeler de olduğunu ve bunların listeye eklenmediğini fark etmiştim. Bu yönden kitabın sıkı bir taramaya ihtiyacı vardı.

Ama bunu yapacak kişinin ise iki dili çok iyi bilmesi âşikârdı.

Buluşmalarımızın birinde bu konuyu Erman Bey'e açtım ve Belgrad'ı iyi bildiği için bana uygun birini önermesini istedim. Hiç gecikmeden Mirjana Teodosijeviç'in adını verdi. Mirjana Hanım'ı bir sempozyum vesilesiyle Konya'da tanışmıştım. Beraberinde ilkokul öğrencisi olan oğlu vardı. Türkçeyi güzel konuşması dikkatimi çekmişti. Gecikmeden, bu güzel Türkçeyi nerede öğrendiğini sormuştum; anlattı: Bir ara babası İstanbul'da konsolos imiş. Kendisi de o çağda iken Nişantaşı Kız Lisesine kaydını yaptırmış; arkadaşlarıyla haşır neşir olmuş ve Türkçe sevgisini günümüze kadar sürdürmüştü; bazı sınıf arkadaşlarıyla ilişkileri hâlâ devam ediyormuş.

Mirjana Hanımla Belgrad'da bir buluşmamızda "Drina Köprüsü" konusunu açmış ve esas hedefimin romanı tanıtmaktan çok, içinde daha başka Türkçe kelimeleri saptamak olduğunu bildirmiş ve bunu kendisinin lutfen yapıp yapmayacağını sormuştum; hiç gecikmeden olumlu yanıt verecekti.

Mirjana Hanım, kitabı sıkı bir taramadan geçirir ve kitabı Türkçeye çevirenlerin buldukları 217 kelimedenden başka, kendisi de 417 kelime tespit eder. Ne denli teşekkür etsem azdır. Ben de artık, adı edilen sempozyumda bildirimini sunabilecektim: "Drina Köprüsü Romanındaki Başlıca Olaylar, Kişiler ve Başkaca Türkçe Kelimeler."

Erman Bey'in emeklilik töreninde beraberdik. Tören sonrası bizi evine götürmüş ve bundan böyle yapacağı çalışmaları sürdüreceği odayı göstermişti. İyi dilekler temenni ettik.

Yanından ayrılıp yolda yürürken onu simgelediğim imaj, dudaklarımdan döküldü. Yine mu'tâdi vechile, yanında desti, dinleyenlere hitap edecek, elindeki fağfur kâseden onlara Çukurova şerbeti sunacaktı... o güzel esprilerle... o eşsiz benzetmelerle... sevecen sözlerle...

Çok geçmeden bir haber ulaşır. Adana'da bir üniversite Erman Bey'i kendileriyle çalışmaya davet etmiş. Telefon açıp sorduğumda mutluluğu anlatılacak gibi değildi.

Ve... 11 Şubat 2016 Perşembe sabahı gelen telefon ise Erman Bey'in vefatını haber veriyordu!..

Artık diyecek bir şey kaldı mı ki... Nûr içinde yat, aziz dost! Sesin hep kulaklarımızda olacak.

O, benim dostumdu. Onunla Adana ile Çukurova ile ilgili birçok kültürel, sanatsal çalışmada birlikte olduk. Yeri geldi ortak kitap çalışması yaptık. Ben gazeteci, o bilim insanı kimliğimizle çoğu kimse-nin kılını kıpırdatmadığı konuları iş edindik kendimize. Yeri geldi kavgalar verdik. Yılmadık.

Şimdi, onun anısına bir yazı yazma zamanı öyle mi? İnsan bir yakınını, bir dostunu nasıl yazabilir. Bir insan bir yakınını elinde kamerayla sürekli gözler gibi davranabilir mi? İnsan olmaya çalışan biri, yanında rahat ettiği dostuyla birlikte olmanın, anın tadını çıkarmaya çalışır yalnızca... Yine de bir şey yazmak kaçınılmazsa eski notlar geliyor gündeme...

Örneğin, yaşarken adına hazırladığımız kitabın sunusunda onunla ilgili şunları yazmıştım:

"...Erman Artun'u, kimi dostlarını tanıyıp yaptıkları işlere tanık olunca hiç de yalnız olmadığımı anladım... Onunla dostları da bizim yaptığımız işi bir başka açıdan yapıyordu... Onunla dostlarını eylem içinde tanıdım... Öncelikle belirtmek gerekirse onu, güzel insan Erman Artun'u tanıdığımda hiç durup dinlenmeden, kımıl kımıl çalışarak insanlık tarihi denli eski, engin 3. Delta kültürüne hizmet ediyor, halk kültürü bağlamında kültür-sanat kalıtlarını gün yüzüne çıkartıyordu... Ne tuhaf, o Adana'ya gelinceye değin o kalıtlara gerektiğince (en azından bilimsell/akademik disiplinle) el sürülmemişti... çok acı..."

Nietzche'nin betimlemesine göre o bir trajik insan olmalıydı... Yaptığı bütün bilimsel çalışmaların yanı sıra hiç kimse kendisinden istemese de aralarında paha biçilmez, sanat eseri niteliğindeki kilimlerin, objelerin bulunduğu bir de müze kurması bu betimlemenin kanıtı niteliğindedir; birkaç dönemdir üniversite yönetiminin ilgisini çelemese de yılmayıp, siber müze kurarak savaşımını sürdürmesi her türlü takdirin üzerinde...

Kuşkusuz, eylemci kişiliğiyle o bir trajik insan, aynı zamanda bir Martı Jonathan Livingston'dur...

Çukurova halk kültürüne ilişkin derlediği, koruma altına aldığı her şey sonsuza dek değiştirile, dönüştürüle yeniden yeniden üretilecek... Başkasını bilmem, ama benim bundan kuşku yok...

Onun değeri de gitgide daha çok anlaşılacak; buna yürekten inanıyorum...

Onunla buluşmalarımızda, tanımını doğru yaptığımız o yalnızlıktan kurtulur, çoğalırdık. Zaten, o özel, özgün yalnızlığın ürünüydü dostluğumuz. O yalnızlık buluşturmuştu bizi.

Bunun etkisiyle mi bilmem ara sıra buluşur, ne olacak bu memleketin hâli, diye dertleşirken halkımızın, ülkemizin çok ciddi sorunlarının çözümüne yönelik sentezlere ulaşırdık.

Bu buluşmalarda vefasızlıktan, değer bilmezlikten de yakındı, zaman zaman. Haksız sayılmazdı. Akademik kariyeri sırasında kök söktürmüşlerdi ona. O yaklaşım, kayıtsızlık biçimine evrilerek profesör olduktan sonra da sürüp gitti. Ne ki, o yine yılmadı. Çalışmalarını sonuna değin sürdürdü. Kurmayı çok arzuladığı müzenin -eksiklerine karşın- kurulduğunu gördü yaşarken. Bazı Adanalı kültür sanat insanlarıyla çok yakınındaki -yine bazı- akademisyen dostları, ona hak ettiği değer farkında olduklarını gösterdi sonunda. Böylece o da Çukurova, Türkiye, hatta Türk ekini için ne denli önemli bir aktör olduğunun ayırtına varılmasına sevindi.

Çukurova Sanat Girişimi'nce "Çukurova Ödülü"ne layık görüldü. Bu ödül dolayısıyla adına bir anı kitabı yayınlandı. Altınoran Sanat Grubu'nca "Adana'ya Güç Verenler" arasında sayıldı. Adına, bol fotoğraflı bir kitap da böylece yayınlandı. Hemen sonra, emekli olur olmaz yukarıda sözünü ettiğim akademisyen dostları tarafından da bir kitap hazırlandı, anısı önünde duyulan saygı gereği.

Artık mutlu, huzurlu, keyifli bir orta yaş süreci yaşamaya hazırlanıyordu. Birkaç yılını vererek düzenlediği kitaplarla dolu yazı evinde, yine öğrencileriyle, dostlarıyla buluşmayı, demli söyleşilerde yitmeyi umuyordu. Olmadı, üniversitedeyken cüppesinin eteğini bırakmayanların çoğu uğramadı bile o güzel eve. Baktı, böyle bir yalnızlık zordu; taşıyamayacağına karar verdi; umarsız, bir vakıf üniversitesinde işe girdi.

Hani, çok kullanılan bir söz var, "Her ölüm erken ölümdür" diye. O, gerçekten zamansız yürüdü sonsuz ışığa. Onu bekleyen öyle çok iş vardı ki...

O benim dostum olduğu için benim de bir parçamı götürdü yanında. Onun ölümüyle biraz da ben öldüm.

Onu çok aradığımdan kimsenin kuşkusuz olmasın! "Hadi, dem hazır", deyiverecek gibi geliyor zaman zaman.

Erman Artun Hocayı Çukurova Üniversitesinde çalıştığım yıllarda (1984 – 1990) tanıdım. Katıldığım tüm bilimsel toplantılarda o da vardı. Seyirlik oyunlara olan ilgisi bizi birbirimize daha çok bağladı. Tanıştığımızda ben Silifke – Mut yöresi seyirlik oyunları derliyordum. Derlediğim seyirlik oyunlarını çok ilginç bulmuştu. O günden bu yana hiç irtibatımız kesilmedi.

1990 yılında Çukurova Üniversitesinden ayrıldıktan sonra o da Fen Edebiyat Fakültesinde Yrd. Doç. olarak göreve başladı. Ben üniversitede çalışırken Çukurova kültürünün derlenmesiyle ilgili geniş bir çalışma başlatmıştım. Sonuçlandırmadan ayrılmam üniversiteye daha çok yol düşürmemi sağladı. Her Adana'ya geliste Erman Hocaya uğruyor, beraber oluyor, fikir alışverişinde bulunuyorduk. İlerleyen zaman içerisinde Erman Hoca ile ilgili bir ortak yönümüz daha ortaya çıktı. O da Çukurova kültürüyle ilgili çalışıyor ben de. Ben türküler, o da Çukurova'da âşıklık geleneği üzerine yoğunlaşmıştı. Her ne kadar türkülerle ilgili araştırmalar yapıyorsam da folklorun ilgimi çeken her dalında kaybolan kültür değerlerinin kayda geçmesini sağlamaya çalışıyordum.

Aklımda iki âşığın hayatını kaleme almak vardı. Âşık Ferrahi ve Âşık Feymani. Ferrahi 1969 yılında ölmüş. Feymani ise Kadırlı'nın Azaplı köyünde idi. Önce Âşık Ferrahi ile işe başladık. Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümünün halk müziği öğrencileriyle yaptığımız Ferrahi araştırma planını uygulamaya koyduk. İlk konalgamız Ceyhan'ın Kıvrıklı köyü oldu. Zira Ferrahi oralıydı. O köyde doğmuş, çok genç yaşta da köyü terk etmiş. 1934 yılında doğan Ferrahi 1969 yılında 34 yaşında iken vefat etmiş. Biz buna rağmen bütün kaynakları değerlendirerek Ferrahi'yi kitap hâline getirdik.

Ferrahi'nin kitap hâline gelmesinden sonra Âşık Feymani'yi derlemeye başladım. Amacım onu da kitap hâline getirip toplumun hizmetine sunmaktı. Bunun için Feymani'nin bütün şiirlerini topladım. El yazması şiirleri müthiş bir dosya oluşturdu. Hayatını detaylı bir şekilde kayda geçtim. Türkülerinin de notasını yazdım. Artık kitap basıma hazır. Bu hazırlıklar bittikten sonra ben Çukurova Üniversitesinden ayrılarak Kültür Bakan-

lığı Şanlıurfa Devlet Türk Halk Müziği Korosuna kurucu şef olarak atandım. Şanlıurfa'da göreve başlamam Adana'dan, Çukurova'dan ayrılmam dostlarla beraber olmamamızı kısmen de olsa engelledi. Feymani'yle de eskisi gibi görüşemez olduk. Fakat *Âşık Feymani Hayatı Şiirleri ve Türküleri* adlı hazırlık çalışmam beklemede idi. Bu arada Çukurova Üniversitesinin düzenlediği bilgi şölenine katılmak üzere Adana'ya geldim. Hem tebliği sunacağım hem de dostları ziyaret edeceğim.

Sempozyuma Çukurovalı âşıklar da davet edilmişler. Tabi ki Feymani de. Bir vesile Feymani ile karşılaştık. Hoşbeşten sonra kendi kitabıyla ilgili tespit ettiğim bazı sorular olduğunu, bunun için muhakkak bir araya gelmemiz gerektiğini söyledim. Feymani demesin mi:

- Hocam Erman Hoca hazırladı. Kitap baskıda.

- Nasıl olur Feymani... Erman Hocaya benim kitabı hazırladığımı söylemedin mi?

- Hayır söylemedim.

- Neden söylemedin? Ben o kadar emek verdim. Yapılan iş hoş değil. Erman Hocanın kabahati yok. Artık böyle bir çalışma yaptığımızı da bilmesin lütfen. Öğrenirse üzüldür. Onu üzmeye hakkımız yok.

Feymani suskun ve suçlu... Bu hadiseden sonra uzun müddet yüzüme bakamadı. Bu arada Erman Hocanın kaleme aldığı *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymanî* adlı kitap da yayına girdi. Erman Hocanın adı geçen kitabı yayımlandıktan sonra benim de böyle bir çalışmam olduğunu hiç söylemedim. Feymani'nin kendisi konuyu anlatmış. Dediğim gibi de oldu. Hoca çok üzüldü. Feymani de uzun müddet utancından benimle konuşmadı. Feymani sayesinde Erman Hoca merhumla böyle bir hatıra yaşadık. Bu hatıradan sonra Hoca ile dostluğumuz daha da güçlendi. Çukurova kültürüyle ilgili çalışmaları arttıkça birbirimize daha çok kenetlendik.

O, Çukurova'yı iyi özümsemişti. Çok seviyordu. Onun için de herkes Hocayı Adanalı bilir memleketini de kimse sormazdı. Hoca aslında Tekirdağlı idi. O, 04. 03. 1948 tarihinde Tekirdağ'da doğdu. Tekirdağ Lisesinde, Tekirdağ Erkek Öğretmen Okulunda okudu. 1966 yılında öğretmen okundan mezun oldu. Üniversite tahsilini 1971 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümünde tamamladı. Üniver-

site hayatından sonra Tekirdağ Ticaret, Tekirdağ Namık Kemal Lisesinde öğretmenlik, Tekirdağ Eğitim Enstitüsünde Öğretim Görevlisi, Belgrat Üniversitesi-Filoloji Fakültesi Doğu Dilleri Bölümünde ve Trakya Üniversitesinde okutman olarak görev yaptı. Doktora tezini Tekirdağ Köy Seyirlik Oyunlarından Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları konulu teziyle Priştine Üniversitesinde tamamladı. Trakya Üniversitesi, Tekirdağ Meslek Yüksekokulunda okutman doktor olarak çalışırken 1991 yılında yardımcı doçent olarak Çukurova Üniversitesine atandı. Çukurova Üniversitesinde çalışırken daha önce de bahsettiğim 1997 yılında yayınlanan *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymanî* teziyle doçentliğe yükseldi. 2003 yılında da profesör oldu. Profesör olduktan sonra yaş haddinden emekliye ayrılıncaya kadar da Çukurova Üniversitesindeki görevini sürdüren Erman Hoca İngilizce / Sırpça / Hırvatça bilirdi.

Erman Hoca, tanıdığım kadarıyla sakin, soğukkanlı, az konuşan bir yapıya sahipti. İşine hiç acele etmez, sakin sakin çözmeye çalışırdı. Çalışmıyor görünür fakat eserlerini ortaya koyunca herkes hayret eder, bu kadar çalışmayı ne zaman yaptı acaba diye soru sormaktan kendini alamazdı.

O Türk kültürü âşığı bir Erman Hoca idi. Özellikle Çukurova kültürüne hizmet edenlerin önde gelen isimlerindendi. Adana halk edebiyatı ve sözlü kültür ürünleriyle ilgili yaptığı çalışmalar takdire şayandı. Hazırladığı *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymanî. Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemekleri. Adana Halk Kültürü Araştırmaları-I*. Benim de müzik bölümünü yazdığım Sabri Koz'la birlikte hazırladıkları *Adana Köprü Başı* adlı eserleri Çukurova'nın sözlü kültür ürünleri bakımından geçmişi günümüze bağlayan çok önemli kaynaklar olarak kültür tarihi içinde yerini aldı. O her ne kadar Tekirdağlı olsa da gerçek bir Çukurovalı gibi hayatını sürdürdü. Yaptığı araştırmalarıyla, hazırladığı kitaplarıyla Çukurovalı olmayı hep güncel tuttu. Bu güncelliği ölünceye kadar devam etti.

Hocanın Mersin'in Erdemli ilçesinin Tömük beldesi sınırları içinde bir yazlığı vardı. Hasbelkader biz de o civarlarda yazlıyorduk. Aynı toprakları paylaşmamız hoca ile yazları da birlikte olmamızı sağladı. Öğleden sonraları yazlığın çay bahçesinde birlikte oluyor, geçmişi yâd edip memleket mese-

lelerini konuşuyorduk. Fakat hoca eski bildiğim hoca değildi. Hayli kilo almış. Şikâyetleri vardı. Kilolu olması bir tehlike işareti idi. Kendisi de bu tehlikenin farkındaydı. Ama buna rağmen bilimsel toplantılardan hiçbir zaman geri kalmadı. Yaş haddinden emekli olmasına rağmen 08 – 10 Ekim 21015 tarihinde Zile Sempozyumunda yine birlikte olduk. Zaman zaman telefonla görüşmemize rağmen Zile’de bire bir görüşmemiz ikimiz içinde sürpriz oldu. Doğrusu sağlık nedeniyle Erman Hocanın katılacağını hiç düşünmemiştim. Beni mahcup etti. İyi ki de katılmış. Epeyi hasret giderdik Zile’de. Tesadüf bu ya... Tebliğ sunumunda da oturma başkanı Erman Artun’du. Çok mutlu oldum. O başkan ben konuşmacı. Sanki özel tasarlanmıştı. İki dost için unutulmayacak bir tablo. Ve de öyle oldu.

Zile’deki sohbetlerimizin birinde Mersin Büyükşehir Belediyesinin marifetiyle Âşık Yeniceli Sıtkı Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür ve Sanat Sempozyumunu 2016 yılının ekim ayında yapacağımızı söyleyince çok sevindi. Bilim kurulu listesine kendisini de dâhil edeceğimi belirttim. Memnuniyetle kabul etti. Dediğimizi uyguladık. Hoca bilim kurulunda yerini aldı. Tam davet yazılarının gönderileceği zaman ölüm haberi geldi. Yeniceli Âşık Sıtkı Baba Sempozyumu yapılmadan, bilim kurulunda masaya oturmadan hoca 11. 02. 2016 tarihinde göçtü gitti bu dünyadan. Beklenmedik ölümü bilim camiasını şoke etti.

Ölümünün en yakın arkadaşlarım duyurdu. Duyurdu duyurmasına da. İnan inanabilirsen. Gerçekten de öyle oldu. Beklenmedik bir ölüm bilim kurulu üyeliğini yarı yolda bıraktı. Sempozyum davet yazılarından hocanın adını çıkarmak zorunda kaldık. Zile’den sonra hoca ile birebir görüşmeden göçtü gitti bu dünyadan. Çukurova kültürüne hizmet eden bir ulu çınar daha yok oldu.

Merhum Orhan Veli “Ölüme Yakın” adlı şiirinde: “Ölünce kirlerimizden temizlenir / Ölünce biz de iyi adam oluruz” diyordu. Hoca Orhan Veli’nin dediği gibi ölünce iyi adam olmadı. Hayatayken de iyi adamdı. Öldükten sonra da iyi adam oldu. Hep de iyi adam olarak kalacak. Bin rahmet olsun Erman Hocaya. Cismi olmasa da ismi kitaplarıyla, bıraktığı eserleriyle, araştırmalarıyla ilelebet yaşayacak.

Erman Artun’u (1948-2016) severdim... Dostumdu, arkadaşım, meslektaşım, aramızda dört bayramlık bir ağabeylik de vardı ama ilişkimizde “teklifsizliğe” yer yoktu, ancak bir tür “soğukluk” demek olan “resmiyet”ten de çok uzaktı. Toplantılarda görüşür, çok sık telefonlaşırdık. Birbirimizden saklımız gizlimiz olmakla beraber ölçülüydük. Aranmaya çok ihtiyaç duyduğum günlerde sesi ile teselli bulmamı sağlamaya çalışmış, gönlümü alarak yanımda durmuştu. Belki “severdim”, “severdi” sözleri yetmeliydi her şeyi anlatmaya, demek ki biraz daha açmak gerekiyormuş. O zaman başlayalım öyleyse:

Onu tanıdığım zaman başarılı bir “edebiyat öğretmeni”ydi. Tekirdağ’da folklor derlemeleri yapıyordu. Benim halk kültürü konulu ilk yazım 1970 tarihlidir (“Karşılıkları İçinde Bulunan Bilmece”, *Türk Folklor Araştırmaları*, S. 256, Kasım 1970, s. 5786-5787) ama konuya olan ilgim bir iki yıl öncesine hatta kütüphanelerde (Divriği İlçe Halk Kütüphanesi ve Sivas Öğretmen Okulu Kütüphanesi) bu dergiyi keşfettiğim yıllara daha doğrusu 60’lı yılların ortalarına uzanır. Rahmetli İhsan Hınçer’in (1916-1979) dergisi beni o kadar etkilemiştir ki ilk derlemelerimden oluşturduğum bir yazıyı gönderdikten kısa bir süre sonra basılmış görmekle, basılmış ilk yazım değilse de kendimi bulutlarda hissetmişim.

Erman’ın halk kültürüyle ilgili bildiğim ilk yazısı, daha önce başka bir yerde yayımlanmış yazısı yoksa, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü’nün yayın organı *Folklorla Doğru*’dadır (“Tekirdağ’dan Ağıt, Ninni, ve Türküler”, *Folklorla Doğru*, S. 44, İstanbul, 1976, s. 38-58). Bu dergide ben de bazı çalışmalarımı yayımlamıştım, birkaç yıl önce. Daha sonra yollarımız İbrahim Aslanoğlu’nun (1925-1995) *Türk Folkloru* dergisinde kesişti. Ben, yazı yazma konusunda becerikli değilim. Erman ise yazma güçlüğü çekmeyen bir yaradılışa sahipti. Bu yüzden konumuzla ilgili hemen her yayında onun imzasına rastlamak mümkündür.

Sonraki yıllarda pek çok ulusal ve uluslararası

bilimsel toplantıda beraber olduk. Bu toplantılar bilimsel buluş ve yeni görüşleri öğrenme kadar bilim insanlarıyla tanışma ve yeni dostlar edinme vesilesidir de... Eski dostlar ise bir araya gelir “cönk okurlar” odalarında ve “ulmuştur gungre” derler ya da “cönk okuma” gerçekleşmezse “ulmamıştır gungre” derler koro hâlinde. Son yirmi beş yıl içindeki görüşmelerimiz hemen hemen bu tür toplantılar sırasında olmuştur.

Erman Artun’la birkaç açıdan değerlendirilebilecek “acımtırak” bir anımız da var. Onun, [*Tekirdağ Folklor Araştırması* (İstanbul, 1978) ve *Tekirdağ Folklor Araştırması (2) Tekirdağ Folklorundan Örnekler* (Tekirdağ, 1983)] iki kitabı yayımlanmıştı. Tekirdağ folkloru, ikincisi birinciden kimi tekrarlar içerse de bu iki kitapla ilk kez bu oylumda ele alınıyor ve derlemeler okurla paylaşılıyordu. Ben öteden beri hayal ve heves edip de bir türlü gerçekleştiremediğim bir halk kültürü dergisi çıkarma özlemimi *Halk Kültürü -Derleme Araştırma-* kitaplarıyla giderme gayreti içinde olmuştum. 1984 ve 1985 (1987) yıllarında 8 sayı ve 7 kitap hâlinde yayımladığım bu dizinin 2. kitabında rahmetli ağabeyimiz Aydın Oy’un (1937-1997) “Tekirdağ Folkloru Üzerine” (s. 55-82) başlıklı bir yazısı çıktı. Yazı Artun’un yukarıda adlarını verdiğim iki kitabını derinlemesine inceliyor ve sert ama öğretici bir dille eleştiriyordu. Artun, bir sonraki sayıda acele ile yazılmış el yazılı bir cevap gönderdi ve bu yazı da *Halk Kültürü*’nün 3. kitabında yayımlandı (“Tekirdağ Folkloru Üzerine Açıklama”, s. 7-17). Bunun üzerine Aydın Oy’dan gelen kısa bir yazı 4. kitapta yer aldı (“Tekirdağ Folkloru Üzerine (2) Erman Artun’a Açık Mektup”, s. 17-19). Tartışmanın uzamasına gerek yoktu, öyle de oldu. Olup bitenlere çok dışarıdan bakıldığında öğretici yanları bulunmakla birlikte halk kültürü tarihimizde pek rastlanmayan ve birçok soruna parmak basan ilginç yaklaşımların yer aldığı, iki Tekirdağlı’nın üç yazısı, yazılma sebepleri ne olursa olsun her bakımdan ibretlik bir durumdu.

Bizim bir de birlikte bir kitap hazırlama hikâyemiz var: Yapı Kredi Yayınları’nın beğenilen, ilgi gören ve ne yazık ki şimdilik devam etmeyen

bir “Şehir Kitapları” dizisi vardı. İstanbul, İzmir, Bursa ve Trabzon’dan sonraki üç kitabın hazırlanmasında emeğim geçti: *Edirne Serhattaki Payitaht* (Emin Nedret İşli ile, 1998) ve *Diyarbakır Müze Şehir* (Şevket Beysanoğlu (1920-2003) ve Emin Nedret İşli ile, 1999). Birlikte çalışma ürünü olan bu kitaplardan üçüncüsü *Adana Köprübaşı* (2000) adıyla yayımlandı. YKY, bir Adana kitabı hazırlamamı önerdiği zaman ilk günden itibaren Erman Artun ile çalışmayı kafaya koymuştum, vakit geçirmeden aradım, anlaştık. Doğrusu ortak çalışmanın gerektirdiği her şey fazla gayrete ihtiyaç duyulmadan kendiliğinden oluşur gibiydi. Erman çalışma sırasında, yol arkadaşına güven duyarak elini taşın altına koymanın güzel bir örneğini verdi, böylece *Adana Köprübaşı*, şehir monografileri arasındaki yerini almış oldu.

Onunla, arkaya kalmış bir dostu olarak son görevde hazır bulunup helalleşememiştım ama Allah biliyor, hem öğrencilerinin emeklilik töreni ve bu tören münasebetiyle düzenlenen panel sırasında sunulmak üzere hazırladığı *Prof. Dr. Erman Artun Armağanı*’na [Editörler: Refiye Şenesen - Zekiye Çağınlar, Adana, 2015, XIX, 573 s. (yazı s. 334-359)] “31 Mart Şehidi Trabzonlu Mülazım İlyas’ın Destanı” adlı yazıyla, hem de panelde yaptığım konuşma ile onu memnun ettiğimi sanıyorum. Son yüz yüze görüşmemiz ise Zile’de, Mehmet Yardımcı dostumuzun Zile Belediyesi adına organize ettiği “Tarihi ve Kültürüyle III. Zile Sempozyumu” sırasında olmuştu. Artık bir emekli öğretim üyesiydi ama ne çalışmalarından geri kalıyordu ne de yurt içi ve yurt dışı bilimsel toplantılardan. Kitaplarının peş peşe yeni baskılarını hazırlıyor, ilk kez yayımlanacak eserleri için de yazma, araştırma çalışmalarına devam ediyordu. Bu arada onu biraz sıkıntılı ve düşünceli görmüş, hareket ederken fark edilir bir “güçlük” içinde olduğunu başka dostlarla konuşmuş, birlikte olduğumuz sofralarda ve oturumlarda onu zorla gülümsetmeye çalışmışım. O günlerde yaptığımız konuşmalar ve karşılıklı hissiyat ifadelerinin de bir tür helalleşme olduğunu bilemezdim ki...

1976-2016 arasında geçen kırk yıllık döneme

(şüphesiz bunun öncesi de var) 200'e yakın makale, bildiri ve 24 kitap sığdıran bunlardan da önemlisi çok değerli öğrenciler yetiştirerek kendi adıyla anılacak bir akademik zincirin başlatıcısı olan Erman Artun'un yokluğuna herkes gibi ben de alışamayacağım. Zaman zaman ne demiş diyerek yazılarına, kitaplarına bakacağım, ilginç görüşlerinden istifade edeceğim.

Bir gün, YKY'de editörü olduğum Metin And'a (1927-2008) *Oyun ve Bugün*'ün genişletilmiş yeni baskısı üzerinde çalışırken, Erman'ın Yugoslavya'da görevliken hazırlayıp savunduğu doktora tezine dayanarak oluşturduğu *Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları* (1993) adlı kitabından da söz edip etmeyeceğini sormuştum. O bana bu baskı için yazdığı yeni ön sözde kitaba değindiğini daha da önemlisi Halkevleri döneminden beri öğretmenlerin folklor derlemeleri olmasaydı bu ve benzeri kitapları hazırlamasının biraz güç bir iş hâline geleceğini, bu derlemelerden hayatı boyunca çok yararlandığını, hatta utanarak yazıyorum, benim yazılarımın da bunlar arasında yer aldığını söylemişti. Bu konuşmayı dostum Erman Artun'la da paylaşmış ve "Sağ olsun, asıl biz ondan öğrendik pek çok şeyi." diyerek tebessüm etmişti. Şimdi düşünüyorum da "İyi ki paylaşmışım." demekten kendimi alamıyorum.

Onunla telefon görüşmelerimiz her zaman uzun ve doyurucu olurdu. Son görüşmelerimizden birinde yeni bir akademik görev teklifi aldığını (Adana'da birkaç yıl önce kurulmuş olan Kanuni Üniversitesi), beklemede olduğunu söylemiş, bir süre sonra da göreve başladığını haber vermişti. Bu, onun içtenlik dolu sesini son kez işitmem onunla son görüşmem olacaktı. İşte takdir-i ilâhi böyle tecelli etmiş, beklenmedik bir veda ile bizlere bütün sevdiklerimizin ardından elimizde olmadan sessizce ağızımızdan çıkan "Âh mine'l-mevt" lafzını tekrar ettirmişti. Acının her türlüüne bilmem kaçınıcı bir arkadaş acısı daha eklendi ve o gitti, biz onun kadar yalnız kaldık.

Rahmet olsun evvel gidene, selâm olsun mesleğimizin yüz akı örnek insana, aşk olsun sevgili dostu...

Sakin yapısı ve efendi tavırlarıyla tanırdım kendisini. Bir akademisyen olarak daha çok sempozyumlarda bir araya gelir, hal hatır sorardık. Son olarak 3. Zile Sempozyumunda (3-10 Ekim 2015) görüşmüştük. Rahatsızlığından haberim yoktu. Meğerse epeyden beri tedavi görüyormuş. Ölümü hiç yakıştıramadım öyle sevecen bir dosta. Ne yazık ki onu da kaybettik işte. Vefat haberin duyunca "innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" diyerek yad ettim rahmetliyi.

Kader kime nasıl bir son hazırlar bilemeyiz. Zaten bilsek hayat çekilmez hâle gelir! Sevdiklerimizden sırası gelenler birer birer son yolculuklarına çıkıyorlar. Kaza ve kadere inancımız olmasa dayanılacak gibi değil bu vakitsiz vedalar. Üstad Yahya Kemal'in deyimiyle

*Ölmek kaderde var yaşayıp köhnemek hazîn
Bir çare yok mudur buna yâ Rabbe'l-âlemîn*
diyerek teselli bulmağa çalışıyoruz.

Hayattayken canla başla çalışarak gerçekleştirdiği gayretleri ve geride bıraktığı birbirinden kıymetli eserleri birer sadakayicariye olarak onun amel defterini devamlı süsleyecek!

Ruhu şâd, makamı cennet olsun diyerek ebced hesabıyla düştüğüm aşağıdaki tarihleri ithaf ediyorum Erman Ağabey'e:

Kimse bilmez gizli kalmış son fasıl
Sırrıdır Hakk'ın buna ermez akıl
Tarihin *âhımla* yazdım çok şükür:
Uçmağa azm etti Erman Bey bu yıl

1970 اوچماغه عزم ایتدی ارمان بک بو ییل
+ 46 ... آهم
2016

Bir Başka Tarih

Birbirini durmadan takip eder "yarın"la "dün"
Hakk'ı hak bil, Hakk'a râm ol vermeden hiçbir
ödün

Çıktı meyyit ben de ihşa eyledim tarihini:

Gitti Erman Bey cihandan hüzne gark olduk bugün

2466 گیتدی ارمان بگ جهانن حزنه غرق اولدق بوگون
... ۴۶۰ ... صت
2016

Tanıdığımda otuzların başlarında idi. O güne kadar adını hiç duymamıştım. Daha önce bir yerlerde yazıyor muydu, onu da hatırlamıyorum. Artık tarihe karışan ünlü Türkoloji Kongrelerinin birinde, belki de 1979 yılındaki milli olanında tanışmıştık. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin bir tarafı amfilere, öbür tarafı ise Arap ve Fars dillerine ayrılmış koridorun sonundaki boşluktan yukarıya çıkılan merdivenin alt boşluğunda, kitap da satılan bir alanda tanışmıştık. Kim tanıştırmıştı, bilmiyorum ama o beni tanıyormuş. Eh, o kadar da olsun, ben artık alanımızın tek profesöründen sonra üç beş doçentinden biriydim. Tekirdağ'daki bir öğretim kurumunda öğretmenlik yapıyormuş. İlk kitabını yayımlamış. Lütfedip bir tane de bana imzalamıştı. Kongre boyunca kalamamıştı. Bana göre böyle bir toplantıyı bir iki gün için bile olsa izlemek, ileride atılmayı düşündüğü bilim alanının hocalarından bazılarıyla da olsa tanışmak, onların bilgi ve görgülerinden yararlanmak için gelmiş olmalıydı.

Hemen söylemeliyim ki, filinta gibi bir de delikanlı idi. Son olarak geçen yıl iki toplantıda birlikte idik. ELGİNKAN VAKFI'nın 15-17 Nisan 2015 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlediği 2. *Türk Dili ve Edebiyatı Kurultayı* sırasında görüşmüştük. Katılımcı sayısı sınırlı tutulduğu için toplantı tek oturumda işlenmişti. Bu sebeple sıkça görüşüp, konuşmuş, aynı masalarda yemek yemiştik. Yemiştik ama yanımdaki veya karşımdaki Artun artık filinta gibi değildi. Oldukça kiloluydu ve bazı sağlık sıkıntılarını az da olsa vücut diliyle dile getiriyordu. Son görüşmemiz 08-10 Ekim 2015 tarihleri arasında Zile'de toplanan *Tarihi ve Kültürüyle III. Zile Sempozyumu*'nda idi. Orada kendisine bir de ödül sunulmuştu.

25 yıl kadar önce, Adana'da, kendisinin de düzenleme ve yürütme komitesinin genel sekreteri olduğu bir toplantı düzenlenmişti: *II. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu (20-22 Kasım 1991)* Gelen davet yazısında Yrd. Doç. Dr. Erman Artun'un da adı yer almaktadır. Ben o sırada Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinin dekanı ve Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezinin de kurucu başkanıyım. Bu merkezi kurarken bir de yönetmelik ha-

zırlamıştık. Bu yönetmelik, bugün ülkemizdeki benzer merkezlerin çoğunca örnek olarak alınmıştır. O yıllarda Çukurova Üniversitesinde böyle bir merkez yoktur. Yol gösterici olur ve yönetmeliğimizden de yararlanılır düşüncesiyle bir bildiri sunmayı planladım: Çukurova Üniversitesi'nde Bölge Halk Kültürü Araştırmaları Merkezi'nin Kurulması Üzerine. Ancak Adana'yı ilk defa görmeyi düşünen milletin (!) bildiri özetini bile göndermediği bir dönemde ben bildirimim aslını göndermişim. Ama Sayın Artun yıllık izinde bulunduğu için zarfımı, düzenlemede görevli olmayan, yıllarca sonra Yrd. Doç. Dr. olarak emekli olacak olan bir zat açmış. Bildirimizi beğenmemiş! Adama, 'Sen kimsin ki beğenmiyorsun? Çoraptan yukarı çıkma' demezler mi? Uzatmayalım, Sayın Artun izin dönüşü olayları öğrenince elbette üzüldü. Ben, öbür zatın, hocası yaşındaki bir büyüğüne karşı kullandığı ifadelerden sonra bildirimimi çektim ve toplantıya katılmadım. Sayın Artun, yanına bir profesör ile üniversite genel sekreteri olan eski öğrencimi de alarak cephe oluşturanlara karşı bildirimimi kitaba almak inceliğini göstermiştir: *T.C. Adana Valiliği - Çukurova Üniversitesi II. Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu / 20-24 Kasım 1991 Bildiriler*, Adana 1993 , 439-444.

Merhumun doçentlik jürisinde de bulunmuştum. Ne ilgi çekicidir ki bu üyeliğimden birkaç gün önce Konya'da düzenlediğim bir toplantıda bildiri sunacaktı ama bir an önce Ankara'ya gitmek için aramızdan erken ayrılmıştı.

Tekirdağlı idi, orayı çok seviyordu ama atalar boşuna söylememişlerdi 'doğduğum yer değil doğduğum yer...' sözünü. Üniversite sayısının çok az olduğu, asistanlık kadrolarının aslanın midesinde olduğu bir dönemde Adana onun doğduğu yer oluvermişti. O, artık daha çok Adana üzerinde çalışacak ve yazacaktı. Galiba onun Adana'da çalışması bu şehrimiz için büyük bir şanstı. Oralara hizmet edecek ikinci bir Artan'ı ne kadar bekleyeceğiz, bilemiyorum.

Velut, çalışkan ve öğrenci yetiştiren bir meslektaşımızı kaybetmenin üzüntüsü içindeyim. Belki de emekli olduktan sonra dekan olarak görev aldığı Adana'da kurulu bulunan Kanunî Üniversitesinde çok güzel eserlere imza atmayı sürdürecekti. Ruhu şâd olsun.

Vefat ettiğini duyduğumda inanamadım. Şaka gibiydi. “Böyle şaka mı olur?” diye düşündüm. Daha 4-5 gün önce telefonla görüşmüş, uzun uzun konuşmuştuk. Çukurova Üniversitesinden emekli olduktan bir süre sonra Kanuni Üniversitesi İnsani ve Beşeri Bilimler Fakültesine dekan olarak atanmıştı ve kendisini kutlamak için aramıştım. Görev heyecanı, umutları, hayalleri vardı... Çalışkandı, üretkendi.. Emeğini esirgemeyen, bilgisini kiskanmayan, dost bir bilim adamıydı. Türkiye Cumhuriyeti devletini, Türk milletini seven aydın bir insandı. Emekli olduktan sonra özel bir üniversitede yeniden göreve başlaması bilim dünyası için büyük bir kazançtı. Gelimli, gidimli dünyada hepimiz öleceğiz fakat bir bilim adamının ölümünü kabullenmek kolay değil. Değerli meslektaşım ve arkadaşım Prof. Dr. Nilgün Çıblak Coşkun’la yaptığım telefon görüşmesi, acı haberi doğruladı. Gözyaşlarımı tutamadım... Cenaze törenine katılmak üzere yola çıktım ve şu yalan dünyadan gerçek dünyaya uğurlayan dostları arasına katıldım...

Bedeni aramızdan ayrılrsa da unutulmayacak olan bilim adamı 4 Mart 1948’de Tekirdağ’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Tekirdağ’da tamamladıktan sonra 1966’da İstanbul’a gitti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. 1971’de, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak Tekirdağ Lisesinde göreve başladı. Tekirdağ Eğitim Enstitüsünde öğretim görevlisi oldu. Türkçe dersleri vermek üzere, 1984-1987 yılları arasında, Yugoslavya Priştine Üniversitesine görevlendirildi. Azimli ve çalışkandı. Yugoslavya’da görevli olduğu yıllarda bir taraftan Türkçe dersleri verirken, bir taraftan da Yugoslavya Priştine Üniversitesi Doğu Dilleri Filolojisi Enstitüsünde doktora yapmaya başladı. 1988’de, “Tekirdağ Seyirlik Köy Oyunlarından Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları” konulu

tezini savunarak, 40 yaşında, doktorasını tamamladı. 1991’de yardımcı doçent, 1997’de doçent, 2003’te profesör oldu. 1991’de yardımcı doçent olarak başladığı Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde 24 yıl görev yaptı. 4 Mart 2015’te emekli oldu. Verdiği lisans, yüksek lisans ve doktora dersleri yanında, yürüttüğü idari görevlerle de devletine, milletine hizmet etti. Çukurova Üniversitesinde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü Başkanı (1995-2006, 2009-2015) / Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü Uygulama Araştırma Merkezi Müdürü (1995-2006, 2009-2015), Türk Dili Bölümü Başkanı (2001-2015) / Türkoloji Araştırmaları Merkezi Müdürü (2001-2015), Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü (1998- 2005), Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı (1993- 2015) olarak da görev yaptı.

Prof. Dr. Erman Artun Hoca ile tanışalı yaklaşık 20 yıl olmuştu. Kendisiyle şahsen tanışmadan önce şu kitaplarını okuma, inceleme imkânı bulmuştum: *Tekirdağ Folklor Araştırması* (1978), *Tekirdağ Folklorundan Örnekler* (1983), *Tekirdağ Çocuk Oyunları* (1993), *Tekirdağ Halk Oyunları Araştırması* (1993), *Cemal Ritüeli ve Balkanlardaki Varyantları* (1993), *Günümüz Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymanî* (1996). Tekirdağ’dan derlediği halk bilimi ürünlerini değerlendirerek kültür ve bilim dünyasına sunarak “doğduğu topraklara” borcunu ödeyen Artun, öğretim üyesi olarak göreve başladığı Adana’nın kültür zenginliklerini, özellikle de âşık edebiyatı geleneklerini araştırarak, “doyduğu topraklara” da borcunu ödemeye başlamıştı. Doçentlik takdim çalışması olarak hazırladığı “Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymanî” konulu eseri, âşık edebiyatı gelenekleri ve temsilcileri hakkında çalışacaklar için temel başvuru kitaplarından biri

olmuştur.

Kendisini şahsen tanıdıktan sonra geçen süreçte edindiğim (tamamına yakını imzalı) kitaplarından bazılarını da şöyle sıralamak mümkündür: *Tekkirdağ Halk Kültürü Araştırmaları* (1998), *Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemekleri* (1998), *Adana Halk Kültürü Araştırmaları-I* (2000), *Adana Köprü Başı* (M. Sabri Koz ile, 2000), *Âşıklık Geleneği Âşık Edebiyatı* (2001), *Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı* (2002), *Türk Halk Edebiyatına Giriş* (2004), *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri* (2004), *Türk Halkbilimi* (2005), *Adana Halk Kültürü* (Genişletilmiş 2. Baskı, 2006), *Seyirlik Köy Oyunları ve Anonim Halk Edebiyatı Araştırmaları* (2008), *Halk Kültürü Araştırmaları* (2008), *Âşık Edebiyatı Araştırmaları* (2008), *Âşık Edebiyatı Metin Tablilleri* (2010), *Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı Metin Tablilleri* (2010), *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı* (2012), *Çukurova Halk Kültüründe Mizah* (2013). Bu eserlerin çoğunun yeni baskıları yapıldı. Yeni kitaplar yazıyordu. Yurt içinde ve yurt dışında yüzden fazla makalesi, bildirisi yayımlanmıştı.

Daha önce kitaplarını, makalelerini okuduğum, bazı bilgi şölenlerinde karşılaştığım Erman Hoca ile dostluğumuzun temeli Hacettepe Üniversitesinde atıldı. O gün, Erman Hoca için tarihî bir gündü. O gün Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Halk Bilimi Bölümünde “doçentlik sınavı” vardı. O zaman “yrd. doç. dr.” kadrosunda olan, tez danışmanım İsmail Görkem’in Hacettepe Üniversitesinde “doçentlik sınavı” vardı. İsmail Görkem hocamın ilk “doktora öğrencisi” olduğum için, hocama “moral desteği” vermek üzere ben de Hacettepe Üniversitesine gitmiştim. İsmail Görkem hocam ile birlikte aynı sınava iki hocamız daha girecekti: Yrd. Doç. Dr. Esmâ Şimşek ve Yrd. Doç. Dr. Erman Artun. Yrd. Doç. Dr. Esmâ Şimşek de Fırat Üniversitesinde doktora derslerime giren değerli bir hocamdı. Yrd. Doç. Dr. Erman Artun hoca ile o gün yakından tanıştık. Şimşek, Görkem ve Artun hocaları sırasıyla mülakata alan jüri Prof. Dr. Fikret Türkmen, Prof. Dr. Abdur-

rahman Güzel ve Prof. Dr. Dursun Yıldırım’dan oluşuyordu. Prof. Dr. Fikret Türkmen ve Prof. Dr. Abdurrahman Güzel hocalarımı önceden tanıyordum. Türkmen Hoca konferans vermek üzere Yozgat’a gelmişti ve o zaman ben lise öğrencisiydim. Üniversite sınavına girdiğimde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü seçmemde Fikret Türkmen Hoca’nın da büyük etkisi olmuştu. Prof. Dr. Abdurrahman Güzel Hoca’yı Kayseri’de tanışmıştım. Güzel Hoca, Gazi Üniversitesi öğretim üyesi iken Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde de dersler veriyordu. Jüri üyelerinden Prof. Dr. Dursun Yıldırım ile daha önce hiç karşılaşmamıştık. O zaman “arş. gör.” kadrosunda bulunan Prof. Dr. Metin Özarslan bize ev sahipliği yaptı. Biz de sınava girecek Şimşek, Görkem ve Artun hocalarımızın heyecanına ortak olduk. Aradan yıllar geçti ve Erman Artun Hoca ile dostluğumuz artarak devam etti. Kaderin cilvesine bakın ki, benim doçentlik sınavımdaki jüri üyelerinden biri de Prof. Dr. Erman Artun’dur. Doçent olduğu gün heyecanını ve mutluluğunu paylaştığım Erman Artun Hoca, doçent olduğum gün heyecanımı ve mutluluğumu paylaşıyordu. Doçent olduğu gün akşam yemeğini birlikte yediğimiz ve dertleştiğimiz Erman Artun Hoca ile doçent olduğum akşam yemeğini birlikte yedik ve dertleştik... Neler konuşmadık ki? Neyse...

Üretken bir bilim adamı olan Erman Artun, yurt içinde ve yurt dışında yapılan ulusal/uluslararası bilgi şölenlerinde aranılan birkaç bilim adamından biriydi. Yurt içinde ve yurt dışında 25-30 bilgi şölenine/kongreye birlikte katıldık. Gündüz sunulan bildirilerden sonra özellikle de gece yarısına kadar devam eden sohbetlerine doyum olmazdı. Kıbrıs’ta (3-4 defa), Romanya’da, Kırım-Ukrayna’da, Sırbistan’da, Azerbaycan’da, Almanya’da, Polonya’da ve başka ülkelerde Türkiye’yi birlikte temsil ettik. Beraber katıldığımız ve aynı oturumda bildiri sunduğumuz son uluslararası bilgi şöleni Polonya’nın Krakow şehrinde, 25-30 Haziran 2015 tarihleri arasında ya-

pıldı. *Doğu Edebiyatında Batı/Batı Edebiyatında Doğu* konulu bu bilgi şöleni Instytut Orientalistki Uniwersytetu Jagiellonskiego, KIBATEK ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından ortaklaşa yapıldı.

Türkiye'nin çeşitli illerinde yapılan ulusal ve uluslararası kongrelerde/bilgi şölenlerinde de beraberdik: Adana, **İçel**/Mersin, Osmaniye, Gaziantep, İzmir, Eskişehir, Muğla'da, Kocaeli, İstanbul, Ankara, Nevşehir, Kırşehir, Tokat, Kayseri... 13-15 Mayıs 2016 tarihleri arasında Rize'de yapılacak Türk Edebiyatında Mizah Sempozyumuna da beraber katılacaktık. Olmadı. Ancak bu sempozyumun ilk oturumunun "Prof. Dr. Erman Artun Anısına" yapılması ve sunmak üzere hazırladığı son bildirisinin bir görevli tarafından okunması hepimizi duygulandırdı. Anılarımız, gözyaşları içinde, bir film şeridi gibi aktı, aktı...

Türkiye'de, birlikte katıldığımız toplantılardan hatırlayabildiklerim: VII. Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu, 7-9 Mayıs 1997, Eskişehir; 23.Karacaoğlan ve Halk Edebiyatı Sempozyumu, 15-16 Kasım 1997, Mut/İçel; Emlek Yöresi ve Çevresi Halk Ozanları Sempozyumu, 16-17 Mayıs 1998, Ankara; Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyalari Kongresi, 13-16 Ağustos 1998, Ankara; III. Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu, 30 Kasım-2 Aralık 1998, Adana; Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı, 26-28 Mayıs 2000, Mersin; Karacaoğlan'dan Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan Âşık Feymani'ye Osmaniye Kültür Sanat ve Folkloru Uluslararası Sempozyumu 22-23 Kasım 2004 Osmaniye; Uluslararası Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Sempozyumu 25-27 Kasım 2004 Ankara; VII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, 27 Haziran-1 Temmuz 2006, Gaziantep; Türk Dünyasında Maniler Sempozyumu, 6-8 Kasım 2006, Fethiye-Muğla; Uluslararası Halk Kültürü Eğlence Sempozyumu, 11-12 Aralık 2009, Kocaeli; Tarihi ve Kültürüyle Zile Sempozyumu, 6-9 Ekim 2011, Zile-Tokat; Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı, 21-23 Mart 2011, Çeşme/ İzmir; Motif Halkbilimi Çalıştay, 2012,

İstanbul; Uluslararası Bozkırın Tezenesi Neşet Ertaş Sempozyumu 13-14 Mayıs 2013 Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir...

ERÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü olarak iki defa (2001 ve 2006) düzenlediğimiz "Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni" kapsamında bildiri sundu. Türk Dil Kurumu ile ortaklaşa düzenlediğimiz "Uluslararası Türk Dilinin ve Edebiyatının Yayılma Alanları Bilgi Şöleni" (7-9 Ekim 2010, Kayseri) için de davetimizi geri çevirmedi ve bildiriyle katkıda bulundu.

Çalışmaları sebebiyle çeşitli ödüller almış bir bilim adamıdır Prof. Dr. Erman Artun. Sözelimi "Türk Halk Bilimi" alanında verilen en önemli ödüllerden biri, belki de birincisi olan "Folklor Araştırmaları Kurumu- Türk Folkloruna Hizmet Ödülü"nü alan bilim adamlarından biri de Artun'dur. 1996'da aldığı bu ödülünden dört yıl sonra da "Motif Vakfı- 2000 Yılı Halk Bilim Hizmet Ödülü"ne lâyık görüldü. "Troya Folklor Araştırmaları Derneği-2009 Pertev Naili Boratav Yılın Halkbilimcisi Ödülü"nü 2010'da aldı. Çukurova halk kültürüne yaptığı hizmetlerden dolayı da 1996'da "İçel Folkloru Dergisi İçel Folkloruna Hizmet Ödülü", 2007'de "Osmaniye OFAD Dadaloğlu Ödülü" ve 2013'te "Çukurova Sanat Girişimi Çukurova Ödülü" verildi.

Sık sık telefon görüşmeleri yapar, uzun uzun dertleşirdik. 4 Mart 2015'te emekli olmuş, satın aldığı bir daireyi kütüphane olarak düzenlemişti. Kanuni Üniversitesi İnsani ve Beşeri Bilimler Fakültesine dekan olarak atanmadan önce, çalışmalarını bir süre bu kütüphanede sürdürdü. Devletini, milletini seven her Türk aydını gibi o da Türk kültürüne hizmet etme aşkıyla, heyecanıyla doluydu.

Hakk'a yürüğünde 68 yaşında idi. 4 Mart 1948'de Tekirdağ'da başlayan yolculuk; 10 Şubat 2016'da, Adana'da sona erdi. Yaşadığımız sürece unutmayacağız...

Şuhu şâd, mekânı cennet olsun.

